

Kulttuurinen omiminen moraalisena kysymyksenä

Venla Nurminen

Turun yliopisto

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos

Filosofia

Syyskuu 2019

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin

OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos

NURMINEN VENLA: Kulttuurinen omiminen moraalisenä kysymyksenä

Pro gradu -tutkielma, 46 s.

Filosofia

Syyskuu 2019

Tutkielmassani esittelen kulttuurisesta omimisesta käytyä filosofista keskustelua ja pyrin selkeyttämään aiheesta esitettyjä moraalisia pohdintoja. Kulttuurinen omiminen on ollut mediassa paljon keskusteltu aihe 2010-luvulla ja pidän sen filosofista käsittelyä tärkeänä. Kulttuurinen omiminen tarkoittaa sellaista toimintaa, jossa vieraan kulttuurin edustaja omii toisen kulttuurin valmistaman asian käyttöönsä. Omittava asia voi olla esimerkiksi fyysinen esine, tarina, laulu, maalaustyö tai kulttuuriseen ryhmään kuulumisen kokemus. Kulttuurisesta omimisesta keskustellaan paljon, mutta ei olla päädytty yksimielisyyteen siitä, onko omiminen moraalisesti oikein vai väärin. Filosofia tarjoaa tähän keskusteluun hyviä keinoja. Kulttuurinen omiminen on nähtävä laajemmin tasa-arvo-ongelmana, eikä ainoastaan erillisenä ongelmana. Tutkielmassani on lähtöoletuksena, että on olemassa vähemmistöille vahingollista kulttuurista omimista. Tutkielmassani pyrin osoittamaan milloin tämä vahingollinen omiminen on myös moraalisesti väärin.

Tutkielmani lähteitä ovat James O. Youngin kirja *Cultural appropriation and the arts* (2008) ja Erich Hatala Matthesin Youngia kritisoiva artikkeli ”Cultural appropriation without cultural essentialism” (2016).

Asiasanat

Kulttuurinen omiminen, kulttuuriset vähemmistöt, tasa-arvo.

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Kulttuurisen omimisen tapoja	3
2.1. Subjektin omiminen.....	4
2.3. Objektin omiminen.....	10
3. Kulttuurinen omiminen vähemmistöjä vahingoittavana toimintana	12
3.1. Kulttuurin vahingoittaminen varkaudella.....	13
3.2. Väärien kuvausten ja oikeiden kuvausten vahingollisuus	14
3.3. Taloudellisten mahdollisuuksien heikkeneminen omimisen seurauksena	16
3.4. Vähemmistökulttuurin assimilaatio valtakulttuuriin.....	19
3.5. Kulttuurinen omiminen yksityisyyden loukkauksena	22
4. Kulttuurisen omimisen moraalinen vääräys.....	25
4.1. Kulttuurinen omiminen vakavana loukkauksena	34
4.2. Omimisen vääräyden ylittävät perusteet	37
5. Lopuksi.....	44
Lähteet.....	47

1. Johdanto

Kulttuurinen omiminen tarkoittaa toimintaa, jossa toisen kulttuurin edustaja omii vieraan kulttuurin valmistaman asian käyttöönsä. Kulttuurin valmistamalla asioilla ei kulttuurisen omimisen yhteydessä tarkoiteta vain fyysisiä esineitä, vaan omittavia asioita voivat olla myös esimerkiksi tarinat, laulut, maalaustyylit ja kulttuuriseen ryhmään kuulumisen kokemus. Kulttuurinen omiminen on ollut 2000-luvulla kiivaasti julkisuudessa keskusteltu aihe. Amerikassa on puhuttu paljon Amerikan alkuperäiskansoihin kohdistuvasta omimisesta, esimerkiksi mallien sulkapähineiden käytöstä. Alusvaatebrändi Victoria's Secretiä on syytetty monesti kulttuurisesta omimisesta muotinäytöksissään, esimerkiksi vuonna 2017 muotinäytöksessä esiintyi malleja päässään perinteisiä sulkapähineitä imitoivia pähineitä. Lisäksi Victoria's Secretiä on aikaisemmin syytetty muun muassa kiinalaisen kulttuurin ja Afrikan heimokulttuurien omimisesta. Brändi on pahoitellut omimista, mutta näyttää toistavan virheitään.¹ Suomessa kulttuurisen omimisen keskustelu on keskittynyt saamelaisiin, on puhuttu niin saamenpukujen käytöstä taideteoksissa kuin saamelaisia huonossa valossa esittävistä elokuvista. Omimisesta on kritisoitu Henni Hiltusen Kiasmassa esillä ollutta Grind-taideteosta, joka esittää naisia twerkkaamassa saamenpukuja muistuttavissa asuissa ja verkkosukkahousuissa². Saamelaisnuoret ovat myös järjestäneet teoksen vuoksi mielenosoituksen Kiasmaan vuonna 2016, mikä kertoo joidenkin saamelaisten suhtautumisesta teokseen ja kulttuuriseen omimiseen saamenpuvun kohdalla³. On keskusteltu myös vanhoista suomalaisista elokuvista kuten *Valkoisesta Peurasta* (1952), joka esittää saamelaiset huonossa valossa stereotyyppien kuten juopottelun ja mystiikan kautta⁴. Suomessa, kuten muuallakin maailmassa, on omiminen puhuttanut myös taiteen ulkopuolella, esimerkiksi alppihiihtäjä Tanja Poutiaista on

¹ <https://www.harpersbazaar.com/uk/fashion/fashion-news/a13880726/victorias-secret-cultural-appropriation-native-american/> 2017, luettu 9.7.19

² Roos 2016, <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/09/30/kun-kiasma-kompastui-saamenpukuun>, luettu 9.7.19

³ Guttorm, West 2016, <https://yle.fi/uutiset/3-9160288>, luettu 9.7.19

⁴ Melamies 2018, <https://www.lapinkansa.fi/lappi/saamelaisuuden-esittaminen-on-ya-ongelmallista-palkittu-esikoisohjaaja-marja-helander-kertoo-miksi-vaantelehti-tuolissaan-jyvaskylalaiskuoron-joikatessa-201019848/>, luettu 9.7.19

kritisoitu hänen käyttämästään tekosaamenpuvusta ⁵. Useimmiten kulttuurinen omiminen puhuttaa kuitenkin juuri taiteen yhteydessä. Taiteessa tapahtuva omiminen ja vähemmistöjen taiteeseen kohdistuvan omimisen runsaus näkyy niin aiheesta käydyssä akateemisessa keskustelussa kuin julkisessa keskustelussa. James O. Young on kirjoittanut taiteessa tapahtuvasta omimisesta kirjan *Cultural appropriation and the arts* (2008), joka käsittelee kulttuurisen omimisen muotoja, millä tavoin omimisesta on haittaa vähemmistöryhmille, kulttuuriomaisuuden omistuskysymystä ja sitä onko kulttuurinen omiminen kaikissa tilanteissa moraalisesti väärin ja millaiset syyt ylittävät moraalisen vääryyden.

Kulttuurisesta omimisesta keskustellaan erityisesti vähemmistöjä koskettavana kysymyksenä. Tämä johtuu siitä, että monet vähemmistöt, kuten alkuperäiskansat ja maahanmuuttajaryhmät, ovat usein valtaväestöä heikommassa asemassa, ja valtaväestön harjoittama omiminen saattaa heikentää näiden ryhmien asemaa entisestään. Moraalisesti väärästä ja ongelmallisesta omimisesta on yleisesti mielekästä keskustella vain enemmistön vähemmistöihin kohdistamissa teoissa. Valtaväestön asema on kaikkialla niin vahva, että siihen kohdistettu omiminen ei tuota valtaväestölle niin merkittäviä vahinkoja, että omimista voitaisiin pitää kovinkaan ongelmallisena. Valtaväestöihin kohdistettu omiminen saattaa olla väärin, mutta haittojen vähyyden vuoksi tällaisesta omimisesta ei ole tämän kaltaisessa työssä syytä keskustella. Kulttuurisesta omimisesta keskusteltaessa keskustellaan nimenomaan vähemmistöihin kohdistuvasta omimisesta.

On syytä keskustella yhteiskunnallista epätasa-arvoa lisäävistä asioista, jotka uusintavat vähemmistöjen ja valtaväestöjen välistä valtarakennetta. Kulttuurinen omiminen on merkittävä tasa-arvo-ongelma ja se on syytä nähdä yhtenä osana yhteiskuntien laajempaa epätasa-arvoa. Mikään kulttuuri ei ole vailla tasa-arvo-ongelmia, ja ongelmien ilmetessä niitä pitäisi yrittää ratkaista. Gradussani pyrin osaltani selventämään kulttuurisesta omimisesta käytyä keskustelua ja

⁵ Puoskari 2015, <https://yle.fi/uutiset/3-7140720>, luettu 9.7.19

osoittamaan minkä vuoksi omiminen on niin merkittävä ongelma. Lähdän gradussani siitä, että on olemassa kulttuurista omimista, joka on vähemmistöille vahingollista ja pyrin osoittamaan milloin vahingollisuus on myös moraalisesti väärin.

Tämän tutkielman toisessa luvussa lähdetään liikkeelle James. O. Youngin tekemästä jaosta viiteen eri kulttuurisen omimisen tapaan. Näitä tapoja käsitellään omissa alaluvuissaan. Tämän jälkeen esitellään millaista omimista omimistavoilla tarkoitetaan ja esitellään useita tosielämän esimerkkejä tapojen mukaisesta omimisesta. Luvussa kolme käsittelen sitä, millä tavoin kulttuurinen omiminen voi olla vahingollista omimisen kohteelle. Neljännessä luvussa käydään läpi omimisen tapoja vahingoittaa siinä mielessä ovatko ne väärin moraalisesti vai eivät. Neljännen luvun alaluvuissa käsitellään Youngin esittelemää vakavan loukkauksen käsitettä omimisen yhteydessä ja omimisen vääryyden mahdollisesti ylittäviä perusteita. Alaluvussa 4.3. käsitellään Erich Hatala Matthesin kritiikkiä Youngin käsityksille kulttuurisesta omimisesta ja Matthesin itsensä käsityksiä omimisen vahingoittavuudesta.

2. Kulttuurisen omimisen tapoja

James O. Young jakaa kulttuurisen omimisen viiteen erilaiseen omimisen tapaan. Näissä tavoissa omiminen kohdistuu erilaisiin asioihin. Omimisen tapoja ovat Youngin mukaan subjektin, sisällön, tyylin, teeman ja objektin omiminen. Lyhyesti subjektia omittaessa omitaan kokemus kuulua johonkin kulttuuriseen ryhmään, kirjoitetaan esimerkiksi kirja vieraan kulttuurin jäsenen näkökulmasta. Sisältöä omittaessa omitaan kulttuurin tuottamaa sisältöä, esimerkiksi tarinoita tai lauluja. Tyylin omimiseen sisältyy esimerkiksi kulttuurin maalaustyylin omiminen ja teeman omimiseen esimerkiksi kulttuurin maalauksista vaikutteiden ottaminen omiin teoksiin. Objektin omiminen on helpoin omimisen tavoista ymmärtää omimiseksi, jonkun viemiseksi, koska siinä

omitaan jokin fyysinen esine, kuten veistos esimerkiksi museoon.⁶ Young keskittyy teksteissään taiteilijoiden harjoittamaan kulttuuriseen omimisen. Subjektin ja objektin omimista käsitellään erillisissä alaluvuissa. Sisällön, tyylin ja teeman omiminen käsitellään samassa luvussa, koska tyylin ja teeman omiminen usein niputetaan sisällön omimisen alle.

2.1. Subjektin omiminen

Subjektin omimista on kutsuttu myös äänen omimiseksi, sillä siinä toisen kulttuurin edustaja omii kokemuksen kuulua vieraaseen kulttuuriin. Äänen omimisella tarkoitetaan erityisesti ensimmäisen persoonan näkökulmaa esimerkiksi kirjoissa tai elokuvissa. Subjektia omittaessa esitetään vieraan kulttuurin edustajia teoksissa, kuten kirjoissa, elokuvissa ja tv-sarjoissa.⁷ Youngin tarkoittamaa subjektin omimista on esimerkiksi ei-saamelaisen kirjoittama kirja saamelaisista, kuten Päivi Alasalmen saamelaistytöstä kertova Soruia-trilogia. Kirjasarjan päähenkilö on saamelaistytö nimeltä Soruia, jonka näkökulmasta kerrotaan tarinaa kulttuurista, johon kirjoittaja ei itse kuulu.⁸ Subjektin omimista voi esiintyä myös elokuvissa, kuten vuonna 1952 tehdyssä elokuvassa *Valkoinen Peura*, joka kertoo saamelaisesta noidasta. Elokuva on kokonaan suomalaisten elokuvantekijöiden ja näyttelijöiden tuotos. Elokuvan tekemiseen ei siis osallistunut yhtään saamelaista.⁹ Subjektin omimista ovat sekä paikkansapitävät että paikkansapitämättömät kuvaukset. Sekä Soruia-trilogiassa että *Valkoinen peura* -elokuvassa esitetään hyvin tyypillinen virheellinen kuvaus saamelaisista mystisenä noitakansana, joka elää täysin luonnon ehdoilla. *Valkoisessa peurassa* saamelaiset kuvataan juoppoina, jotka eivät osaa hillitä tunteitaan. Tämä on toinen saamelaisista usein esitetty paikkansapitämätön kuvaus.¹⁰

⁶ Young 2008

⁷ Young 2008, 7.

⁸ kts. Sallamo-Lavi, Anuirmeli (2013), <https://www.ksml.fi/kulttuuri/P%C3%A4ivi-Alasalmi-%E2%80%93Joenjoen-laulu/214957>, luettu 17.6.19

⁹ kts. Toiviainen, Sakari, <https://kavi.fi/fi/elokuva/107867-valkoinen-peura>, luettu 17.6.19

¹⁰ <https://www.gummerus.fi/fi/kirja/9789512407040/siipirikon-kuiskaus/>, luettu 5.9.19,

Young väittää, että subjektia omittaessa ei oikeastaan omista mitään, toisin sanoen ei oteta mitään toisen kulttuurin omaa. Kulttuurissa elämisen näkökulmaa ei kukaan kulttuuriin kuuluva omista eikä sitä ole kukaan valmistanut. Tämä erottaa subjektin omimisen muista kulttuurisen omimisen tavoista. Young kirjoittaa, että omija kuvaa todellisuudessa omia kokemuksiaan vieraasta kulttuurista. Subjektin omimisessa ei siis omista vieraaseen kulttuuriin kuuluvien kokemuksia, vaikka omija näin väittäisikin. Youngin mukaan ongelmallisinta subjektin omiminen on silloin, kun esitetään virheellinen kuvaus toisesta kulttuurista, joka on jollakin tavalla haitallinen ja loukkaava omittun kulttuurin jäsenille. Jos subjektin omiminen on ongelmallista, se ei ole sitä Youngin mukaan siksi, että ulkopuoliset omivat vierasta kulttuuria, vaan siksi, että kulttuurin kuvauksessa on epäonnistuttu. Kulttuurin kuvaamisessa voisi epäonnistua myös kulttuurin edustaja itse. Kulttuurinen omiminen ei siis ole ongelmallista itsessään vaan kuvauksen epäonnistumisen vuoksi. Vain silloin, kun subjektia omittaessa omitaan jotakin kulttuuriin salaista asiaa, esimerkiksi tuodaan julkisuuteen jokin rituaali, voidaan Youngin mukaan sanoa, että jotakin on otettu toiselta kulttuurilta. Tällaisessa tapauksessa ei ole kyse varkaudesta, vaan kulttuurin jäsenten yksityisyyden loukkaamisesta.¹¹ Young ei pidä suurinta osaa subjektin omimisesta erityisen ongelmallisena vähemmistöille.¹² Oikeiden ja virheellisten kuvausten aiheuttamaa haittaa vähemmistöille kuvataan tarkemmin luvussa 3 ja niiden mahdollista moraalista vääryyttä luvussa 4.

2.2. Sisällön, tyylin ja teeman omiminen

Sisällön omiminen on aineettoman kulttuuriomaisuuden omimista, kuten sävellyksen tai tarinan omimista. Suomalaisen esittämä joiku on esimerkki sisällön omimisesta. Myös kulttuurin ulkopuolisen tallentamat ja julkaistut vieraan kulttuurin kansantarinat ovat sisällön omimista.

Tyylin ja teeman omiminen liittyy sisällön omimiseen, niitä voisi kutsua sisällön omimisen alalajeiksi. Tyylin omimisessa käytetään esimerkiksi toisen kulttuurin musiikki- tai maalaustyyliä

¹¹ Young 2008, 8-9.

¹² Young 2008, 7-8.

hyödyksi omassa tekemisessä. Tällaista tyylin omimista on esimerkiksi valkoisen amerikkalaisen tekemä ja esittämä blues-kappale. Teeman omiminen tarkoittaa, että kulttuurin ulkopuolinen saa vaikutteita toisen kulttuurin taiteesta, esimerkiksi maalauksista ja musiikista, mutta ei tee omaa taidettaan sen kulttuurin tyylillä. 1900-luvun alkupuolella Picasso omi teemaa ottaessaan taiteeseensa vaikutteita Afrikan alkuperäiskansojen taiteesta.¹³

Youngin mukaan kulttuurin jäsenet, ja siten kulttuuri kokonaisuudessaan, ei voi omistaa kulttuuriomaisuuden tuottamiseen tarvittavia asioita, kuten tyylejä, juonia ja aiheita. Kulttuuri voi Youngin näkemyksen mukaan omistaa vain valmiita kulttuuriomaisuuksia, kuten kokonaisia tarinoita, maalauksia, vaatteita ja esineitä. Kulttuuriomaisuuden tuottamiseen tarvittavat asiat ovat taiteilijoiden yhteisessä käytössä ja niiden käyttäminen ei ole väärin. Tällä perusteella esimerkiksi Picasson 1900-luvun alkupuolen työt eivät ole Youngin mukaan kulttuurista omimista lainkaan, sillä teemoja ja tyylejä ei kukaan omista. Sisältöjen omimista, eli kokonaisten tarinoiden, kappaleiden ja muiden vastaavien omimista Young sen sijaan pitää kulttuurisena omimisena, mutta hänen mukaansa tällainen omiminen on harvoin vahingollista omittavalle kulttuurille.¹⁴ Tähän palataan luvussa 3.

Seuraavaksi käsitellään sitä, kenelle kulttuurin tuottamat sisällöt ja tyylit kuuluvat ja kuka niitä saa käyttää. Joel Rudinow käsittelee artikkelissaan "Race, Ethnicity, Expressive Authenticity: Can white people sing the blues?" (1994) kahta argumenttia, jotka käsittelevät sitä, kenelle blues-musiikki kuuluu, kuka sitä saa esittää, ja kuka sitä voi ymmärtää ja siirtää eteenpäin tuleville sukupolville. Kerron ensin Rudinowin argumenteista lyhyesti ja sen jälkeen sovellan niitä muihin kulttuurisen omimisen tapauksiin kuin blues-musiikkiin. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että Rudinow ei itse käytä kulttuurisen omimisen käsitettä artikkelissaan, mutta tulkitsen hänen

¹³ Young 2008, 6-7.

¹⁴ Young 2008, 82-83.

kirjoittavan kuitenkin samasta asiasta. Rudinowin lainaamissa lähteissä käytetään käsitettä ”musiikin omiminen”, mutta kulttuurista omimista ei mainita.

Ensimmäinen Rudinowin esittämistä argumenteista on omistajuus-argumentti (the proprietary argument), joka pyrkii vastaamaan siihen kenelle blues kuuluu ja kuka sitä saa esittää ja hyötyä siitä taloudellisesti. Omistajuus-argumentin mukaan blues kuuluu afro-amerikkalaisille yhteisönä, sillä he ovat sen kehittäneet ja siinä kuvataan heidän kokemuksiaan mustina amerikkalaisina. Valkoiset blues-laulajat ovat argumentin mukaan epäoikeudenmukaisesti ottaneet afro-amerikkalaisten musiikkityylin omaan käyttöönsä ja hyötäneet siitä taloudellisesti. Voidaan sanoa, että valkoiset ovat omineet tyyliä afro-amerikkalaisilta. Rudinow esittelee mahdollisia kriittisiä vastauksia omistajuus-argumentille. Hän ottaa esille mahdollisen vastustuksen väitteelle, jonka mukaan blues kuuluisi afro-amerikkalaiselle yhteisölle. Tämän kritiikin mukaan blues-musiikki kuuluu niille afro-amerikkalaisille yksilöille, jotka ovat tehneet sitä, mutta tästä ei seuraa että musiikki kuuluisi koko yhteisölle. Yksilöillä on oikeus hyötyä omasta tuotannostaan taloudellisesti. Toisen kritiikin mukaan musiikin tekemiseen kuuluu elementtien lainaaminen toisilta artisteilta ja toisista musiikkityyleistä. Molempien kritiikkien mukaan on siis täysin hyväksyttävää, että valkoiset blues-artistit ottavat vaikutteita mustilta kollegoiltaan ja omivat tyyliä. Ensimmäisen vastustuksen mukaan afro-amerikkalainen yhteisö ei omista kokonaisuudessaan perinteistä musiikkiaan, joten kyse ei ole kulttuurin omimisesta. Toisen kritiikin mukaan hyväksytään, että blues kuuluu afro-amerikkalaiselle yhteisölle, mutta tyylin omiminen kuuluu musiikin tekemiseen ja kehittymiseen.¹⁵ Mielestäni voidaan hyväksyä, että musiikin ja muunlaisen taiteen tekemiseen kuuluu joissain määrin tyyllisten elementtien lainaaminen toisilta taiteilijoita.

Rudinowin, toisin kuin Youngin mukaan myös tyyliä, eikä vain valmista sisältöä voidaan omistaa. Omistajuus-argumentti voidaan yleistää kaikkeen kulttuuriseen omimiseen, ei vain tyylin

¹⁵ Rudinow 1994, 130-131.

omimiseen. Omistajuus-argumentin soveltaminen tosin vaatii ehdon, että kulttuuri voi kokonaisuudessaan omistaa omitun asian oli se sitten kulttuurisen kuulumisen kokemus, tarina tai tyyli. Toinen ehto argumentin soveltavuuteen on, että kulttuuri on valmistanut omitun asian. Vain esitetyn kahden ehdon täytyessä voidaan omistajuus-argumenttia soveltaa. Omistajuus-argumenttia voidaan soveltaa esimerkiksi moniin tapauksiin, joissa omitaan saamelaisten valmistamia asioita. Esimerkiksi, jos subjektia pidetään kulttuurin valmistamana ja omistamana asiana, on ei-saamelaisen kirjoittama kirja saamelaisten näkökulmasta omistajuus-argumentin mukaista epäoikeudenmukaista omimista. Tällaisen kirjan kirjoittaja on ominut jotakin saamelaisille kuuluvaa, ja hyötynyt siitä taloudellisesti. Omistajuus-argumentin mukaan subjektin omiminen olisi tässä tapauksessa moraalisesti väärin. Rudinowin esittämiä kritiikkejä omistajuus-argumentille ei voida soveltaa subjektin omimiseen, sillä ei voida sanoa, että kukaan yksittäinen henkilö olisi ”valmistanut” kokemusta kulttuuriin kuulumisesta. Subjekti on pikemminkin jossakin määrin koko kulttuurin ”valmistama”. Voidaan väittää, että kokemus kulttuuriin kuulumisesta kuuluu kaikille kulttuuriin kuuluville eikä kenellekään ulkopuoliselle. Toisen kritiikin soveltaminen subjektin omimiseen on mieleetöntä, sillä kritiikki soveltuu vain sellaisen taiteen tekemiseen, jossa voidaan omia tyyliä toisilta taiteilijoita.

Omistajuus-argumentti soveltuu myös sisällön omimiseen. Voidaan ajatella, että jokin tarina tai kappale kuuluu kulttuurille, joka sen on valmistanut. Niiden omiminen toisen kulttuurin käyttöön on epäoikeudenmukaista. Toisen kulttuurin edustajat eivät saa myöskään hyötyä vieraan kulttuurin sisällöistä taloudellisesti, sillä se oikeus on varattu kulttuurin itsensä edustajille. Samalla tavalla kuin subjektin omiminen, sisällön omiminen on omistajuus-argumentin mukaan moraalisesti väärin. Sisällön omimiseen voidaan soveltaa Rudinowin esittämää ensimmäistä kritiikkiä. Voidaan mielekkäästi väittää, että valmistettu sisältö kuuluu sen tekijälle, eikä sille kulttuurille, johon sisällön tekijä sattuu kuulumaan. Tällöin sisällön omiminen ei ole kulttuurista omimista vaan omimista sisällön tekijältä, jolloin kysymykseen voisi tulla plagiaattisyytös. Toinen kritiikki ei

toimi sisällön omimisen kohdalla. Voidaan väittää, että tyylin omiminen kuuluu sisällön tekemiseen, mutta kokonaisten sisältöjen omiminen ei ole hyväksyttävää, vaikka tyylin omiminen kuuluisikin taiteen tekemiseen.

Toinen Rudinowin esittämä argumentti on omakohtainen kokemus -argumentti (the experiential access argument). Tämä argumentti pyrkii vastaamaan siihen, kuka voi ymmärtää bluesia, siirtää bluesin traditiota eteenpäin ja ilmaista itseään bluesin avulla. Argumentin mukaan vain afro-amerikkalaisen yhteisön jäsenet voivat ymmärtää ja esittää bluesia aidolla tavalla, koska heillä on omakohtainen kokemus siitä, miltä tuntuu olla afro-amerikkalainen ja kuulua yhteisöön. Muihin yhteisöihin kuuluvilla ei ole tätä omakohtaista kokemusta ja siksi he eivät voi täysin ymmärtää bluesia, koska blues on afro-amerikkalaisen yhteisön tapa kommunikoida. Omakohtainen kokemus -argumenttia voidaan kritisoida siitä, että nykyisillä afro-amerikkalaisilla ei ole samaa omakohtaista kokemusta mustan orjan elämästä, kuin heidän esivanhemmillaan, jotka kehittivät bluesin tavaksi kommunikoida yhteisön sisällä. Bluesia ei siis voi ymmärtää tuntematta sen historiaa ja tietämättä sitä, että se on toiminut mustien salaisena kielenä kommunikoida valkoisten ymmärtämättä. Tästä voidaan johtaa, että historiaan perehtymätön afro-amerikkalainen artisti voisi esittää epäaitoa blues-musiikkia. Valkoinen blues-artisti taas ei voi saada omakohtaista kokemusta afro-amerikkalaisen kokemusmaailmasta, mutta hän voi esittää blues-musiikkia traditiota kunnioittavalla tavalla perehtymällä musiikin historiaan ja afro-amerikkalaiseen kokemusmaailmaan, vaikka musiikki ei voi koskaan olla täysin autenttista bluesia.¹⁶

Omakohtainen kokemus- argumenttia voi soveltaa muuhunkin kuin tyylin omimiseen. Bluesia musiikkityylinä voivat argumentin mukaan ymmärtää vain asiaan perehtyneet afro-amerikkalaiset, samoin kuin joikuja voisivat argumentin mukaan ymmärtää vain saamelaiset. Subjektin omimiseen argumentti soveltuu hyvin, sillä siinä omitaan kokemusta. Voidaan väittää, että kulttuurin kuuluvat

¹⁶ Rudinow 1994, 132-134.

ovat ainoita, jotka voivat ymmärtää millaista on olla osa kulttuuria. Tämän vuoksi subjektin omijat esittävät epäaitoja kokemuksia. Heillä ei ole sisäpiirin tietoa kulttuurista, eivätkä he sitä voi saada. Sisällön omijoiden kohdalla tilanne on toinen. He esittävät sisältöä sellaisessa muodossa, jossa kulttuurin edustajat sitä esittävät. He eivät voi ehkä ymmärtää sisältöä kokonaisuudessaan, mutta sisällön esittämiseen ei tarvita sisäpiirin kokemusta. Sisällön omijoiden voidaan omakohtainen kokemus -argumentin mukaan ajatella toistavan vieraan kulttuurin sisältöjä niitä ymmärtämättä. Myöskään omitun sisällön kulttuurin ulkopuoliset vastaanottajat eivät voi ymmärtää sisältöä, kuten eivät ulkopuoliset subjektin omimisen vastaanottajatkaan.

Omistajuus-argumentin mukaan subjektin, sisällön ja tyylin omiminen on epäoikeudenmukaista ja väärin, jos niiden ajatellaan kuuluvan koko kulttuurille yksittäisten henkilöiden sijaan.

Omakohtainen kokemus -argumentin mukaan taas kokemus kulttuuriin kuulumisesta ja sen sisältöjen ja tyylien ymmärtämisestä on mahdollista vain kulttuuriin kuuluville, ja niitä ei voi kukaan kulttuuriin kuulumaton ymmärtää.

2.3. Objektin omiminen

Objektin omiminen on konkreettisten esineiden, kuten patsaiden tai käsitöiden omimista. Tässä työssä käsitellään lähinnä subjektin ja sisällön omimista, sillä Young kirjoittaa pääasiassa niistä, ja objektin omimistapaukset ovat yleensä selkeitä omistamiskysymysten ja moraalisten kysymysten suhteen. Niihin ei liity niin paljon ongelmia kuin muihin omimisen tapoihin. Moraalinen selkeys johtuu siitä, objektin omimisen tapauksia voidaan useimmiten pitää kulttuurilta varastamisena.

Varkaus on Youngin mukaan väärin. Subjektia ei voi Youngin mukaan varastaa, mutta objektin lisäksi valmista sisältöä voi. Youngin mukaan sisältö, esimerkiksi tarinat ja laulut, ovat kulttuurin henkistä omaisuutta.¹⁷ Objektin omiminen voi olla hyväksyttävää tai se voi olla väärin. Kaikki objektin omiminen ei kuitenkaan ole varkautta. Esimerkiksi turistin saamelaiselta ostama käsityö ei

¹⁷ Young 2008, 63.

ole väärää ja vahingoittavaa kulttuurista omimista, vaan päinvastoin hyödyttää työn tekijää. Se ei ole myöskään varastamista, jos saamelainen on myynyt käsityönsä vapaaehtoisesti. Sen sijaan Zuni-kansan sodan jumalia esittävien veistosten omiminen on varastamista ja moraalisesti väärin. Zunien perinteeseen kuuluu hylätä veistoksensa luonnon armoille, jotta niiden voima palaisi maahan. Hylkääminen ei poista zunien hallintaoikeutta veistoksiin.¹⁸

Kulttuuriomaisuus täytyy omistaa, jotta se voidaan varastaa. Omistamisessa täytyy ottaa huomioon monia kysymyksiä esimerkiksi omaisuuden periytyvyydestä ja kulttuurin jatkuvuudesta. Tässä käsitellään lyhyesti aineellisen kulttuuriomaisuuden omistamista. Aineettoman kulttuuriomaisuuden omistamiseen liittyvät kysymykset ovat hankalampia, ja niitä ei tilanpuutteen vuoksi käsitteellä. Todettakoon kertauksena, että Youngin mukaan kulttuuri ei voi omistaa subjektia eikä aineettoman kulttuuriomaisuuden tuottamiseen tarvittavia tyylejä ynnä muita, mutta kulttuuri voi Youngin mukaan omistaa objekteja ja valmista sisältöä. Subjektin ja kulttuuriomaisuuden valmistamiseen tarvittavien asioiden omistajuus ei kuulu kenellekään, mutta tämä ei estä sitä, ettei Young voisi käsitellä niiden käytön vahingoittavuutta ja vääryyttä. Mielestäni kulttuurit voivat omistaa ainakin kulttuuriomaisuuden tuottamiseen tarvittavia asioita, mutta subjektin omistajuus on vaikeampi kysymys. Omistavatko ihmiset mitään kokemuksiaan? Kysymykseen tekisi mieli vastata, että eivät omista, mutta toisaalta tuntuisi väärältä ja jossain määrin varastamiselta, jos joku kirjoittaisi elämästäni kirjan kysymättä lupaa minulta. Samalla tavalla voisi ajatella, että kokemus kulttuuriin kuulumisesta on yksityinen, ja sitä ei saa käyttää ilman asianomaisten lupaa.

Hylätty kulttuuriomaisuus on kenen tahansa otettavissa, ja sen omiminen ei ole väärin, koska kulttuuri on omaisuuden hylkäyshetkellä menettänyt oikeuden omaisuuteen. Esimerkiksi museon työntekijät voivat viedä hylätyn kulttuuriomaisuuden museoon eikä kulttuurilla ole oikeutta vaatia sitä takaisin. Kadonnut kulttuuriomaisuus taas kuuluu kulttuurille, joka omaisuuden kadotti. Zuni-

¹⁸ Young 2018, 18.

kansan patsaat kuuluvat Zuni-kansalle, sillä heillä ei ollut aikomusta luopua niiden omistajuudesta jättäessään ne luonnon armoille.¹⁹

Young esittää kulttuurisen merkittävyyden periaatteen, jonka mukaan kulttuurilla on oikeutettu vaatimus tarpeeksi merkittävään, aineelliseen kulttuuriomaisuuteen, vaikkei se olisi saanut sitä haltuunsa muilla tavoin, kuten perinyt, ostanut, saanut tai valmistanut omaisuutta.

Kulttuuriomaisuus voi olla merkittävä esimerkiksi historiallisesti, rituaalisesti tai esteettisesti.

Kulttuurin vaatimusten vahvuus omaisuuteen on verrannollinen siihen kuinka merkittävä omaisuus kulttuurille on. Stonehenge on esimerkki historiallisesti merkittävästä kulttuuriomaisuudesta. Sen omistajuus kuuluu englantilaisille, koska se on niin merkittävä osa heidän kulttuurihistoriaansa.

Omistajuus on heillä vaikkei kenelläkään nykyisellä englantilaisella ole mitään tekemistä monumentin rakentamisessa. Stonehenge olisi väärin siirtää muualle kuin missä se sijaitsee. Jos merkittävyys on suurempi suurelle yleisölle kuin yksittäiselle kulttuurille, kulttuuriomaisuus ei kuulu kulttuurille. Monet museossa olevat esineet ovat esteettisesti tai historiallisesti merkittäviä koko ihmiskunnalle. Jos esimerkiksi museossa oleva kulttuuriomaisuus on kulttuurille riittävän merkittävä, siihen saattaa Youngin mukaan kohdistua palautusvaatimuksia. Kulttuurisen merkittävyyden periaatteelle ei ole uhkana se, ettei kulttuuriomaisuuden merkittävyyttä kulttuurille pystyttäisi määrittämään välittömästi, sillä merkittävyys pystytään Youngin mukaan määrittämään, jos tarkastellaan tarpeeksi tarkasti.²⁰

3. Kulttuurinen omiminen vähemmistöjä vahingoittavana toimintana

Youngin mukaan kulttuurinen omiminen voi vahingoittaa vähemmistöjä monin eri tavoin. Eri omimistavat vahingoittavat vähemmistöjä eri tavoin ja samakin omimistapa, kuten subjektin

¹⁹ Young 2008, 72-73.

²⁰ Young 2008, 88-93.

omiminen voi olla monin eri tavoin vahingollista. En käsittele tässä luvussa vielä sitä, onko erilaisia vahinkoja aiheuttava kulttuurinen omiminen väärin, kerron vain minkälaisia vahinkoja vähemmistöille omimisesta aiheutuu, ja miten vahingot aiheutuvat omimisesta. Kulttuurinen omiminen voi vahingoittaa vähemmistöjä siksi, että se on varkaus vähemmistöryhmältä, esimerkiksi vähemmistölle tärkeän rituaaliesineen vienti museoon olisi tällä tavalla vahingoittavaa. Varkaus liitetään useimmiten objektin omimiseen, vaikka myös muita omimistapoja voidaan pitää varkautena. Youngille kuitenkin vain objektin tai valmiin sisällön omiminen voi olla varkautta.²¹ Kulttuurisen omimisen teko voi myös vahingoittaa vähemmistöryhmää muulla tavalla. Subjektin ja sisällön omimiset vahingoittavat ryhmää muillakin tavoilla.²²

Kulttuurinen omiminen voi Youngin mukaan vahingoittaa varkauden ohella vähemmistöjä viidellä eri tavalla. Näitä vahingoittamisen tapoja ovat vahingolliset kuvaukset, vahingolliset paikkaansa pitävät kuvaukset, taloudellisten mahdollisuuksien heikkeneminen, kulttuurin vahingoittuminen kokonaisuudessaan ja sitä kautta kulttuurin elinkykyisyyden heikkeneminen ja yksityisyyden loukkaus.²³ Käsittelem seuraavaksi jokaista vahingoittamisen tapaa erikseen. Luvussa neljä käsittelem vahingoittamisen tapoja siitä näkökulmasta, onko tiettyntyyppistä vahinkoa tuottava kulttuurinen omiminen moraalisesti väärää vai ei.

3.1. Kulttuurin vahingoittaminen varkaudella

Aluksi käsittelem hieman kulttuurisen omimisen vahingoittavuutta silloin, kun jotakin varastetaan vähemmistöryhmältä. Youngin mukaan varastaminen kulttuurisen omimisen yhteydessä on kulttuurin omaisuuden luvatta viemistä. Kulttuurilta voidaan Youngin mukaan varastaa objekteja tai sisältöä. Objektin omimisessa varastetaan jotakin konkreettista. Sisällön omimisessa varastetaan henkistä omaisuutta, kuten lauluja, tarinoita tai tyyleyjä. Youngin mukaan kaikki luvatta objektin

²¹ Young 2008, 63.

²² Young 2008, 106.

²³ Young 2008, 106-107.

omiminen on varkautta, mutta kaikki sisällön omiminen ei ole. Youngille vain valmiin sisällön omiminen, esimerkiksi tarinan tai laulun omiminen, voi olla varkautta vähemmistöryhmältä. Tyylin ja teeman, joita tarvitaan kulttuuriomaisuuden valmistamiseen, omiminen ei voi olla varkautta. Subjektin omiminen ei voi olla Youngin mukaan koskaan varkautta. Youngin mukaan on ilmiselvää, että kulttuurinen omiminen, jossa syyllistytään varkauteen vahingoittaa kulttuuria. Siihen, että onko jokin teko varastamista kulttuurilta liittyy se, omistaako kulttuuri varastetun omaisuuden. Kulttuurinomaisuuden omistamisesta on monia näkemyksiä, joiden mukaan omistaja on joko yksilö, instituutio, kulttuuri, valtio tai ihmiskunta kokonaisuudessaan.²⁴ Subjektia tai tyyliä tai teemaa kulttuuri ei voi omistaa, ja siksi niitä ei voi varastaa. Omistuskysymys on liian laaja käsiteltäväksi näin lyhyeen opinnäytetyöhön, ja kulttuurista omimista on mahdollista käsitellä ilman omistuskysymykseen vastaamista.

3.2. Väärien kuvausten ja oikeiden kuvausten vahingollisuus

Seuraavaksi käsittelen aikaisemmin esitettyjä tapoja vahingoittaa omimisella kulttuuria.

Ensimmäinen näistä tavoista on vahingolliset virheelliset kuvaukset kulttuurista. Youngin mukaan virheelliset kuvaukset kulttuurista voivat vahingoittaa kulttuuria monella tavalla. Kulttuurin jäsenten taloudelliset tai koulutukselliset mahdollisuudet voivat esimerkiksi heikentyä yhteiskunnassa sen vuoksi että väärät kuvaukset aiheuttavat syrjintää.²⁵ Esimerkiksi romanien kohdalla on käynyt näin. Romaneja pidetään varkaina, epärehellisinä ja laiskoina virheellisesti, ja siksi heidän työ-, koulutus- ja asunnonsaantimahdollisuutensa ovat heikentyneet monessa yhteiskunnassa, jossa he elävät vähemmistönä.²⁶ Kaupassa romanit joutuvat useammin tarkastuksen kohteeksi varkauksien varalta kuin muut ryhmät. Poliisi harjoittaa monessa maassa, myös Suomessa, etnistä profilointia eli pitää tiettyjä ryhmiä turvallisuushkana useammin kuin toisia. Etninen profilointi on seurausta virheellisistä kuvauksista ja niiden synnyttämistä kielteisistä

²⁴ Young 2008, 63-65.

²⁵ Young 2008, 108.

²⁶ Hannus 2017, <https://yle.fi/uutiset/3-9436312>, luettu 17.6.2019

asenteista.²⁷ Toisaalta on hankala sanoa, kuinka iso osa tiettyjen ryhmien syrjinnästä johtuu virheellisistä kuvauksista esimerkiksi elokuvissa tai kirjoissa ja yleisesti yhteiskunnassa. Syrjintä voi myös olla seurausta esimerkiksi yhteiskunnan valtarakenteista tai muista tekijöistä. Virheelliset vahingolliset kuvaukset liittyvät toki myös laajemmin yhteiskunnan valtarakenteisiin, mutta kaikki valtarakenteista johtuva syrjintä ei ilmene virheellisinä kuvauksina.

Subjektin omiminen voi vahingoittaa siis ainakin virheellisten kuvausten muodossa. Myös oikeat eli paikkaansa pitävät kuvaukset voivat vahingoittaa kulttuuria Youngin mukaan. Tietystä kulttuurissa voi esimerkiksi esiintyä muita ryhmiä enemmän perheväkivaltaa, ja tämän paljastavat kuvaukset esimerkiksi kirjoissa voivat olla kulttuurille vahingollisia. Tällaiset ”paljastukset” kulttuurista voivat esimerkiksi lisätä kulttuuriin kuuluvien syrjintää tai halua holhota esimerkiksi tietyn kulttuurin naisia. Myös kulttuuriin kuuluva voi esittää vahingollisia kuvauksia, eikä vahingollisuus siis rajoitu Youngin mukaan vain kulttuuriseen omimiseen. Young ei siis suuntaa huomiotaan oikeiden kuvausten mahdollisesta haitallisuudesta subjektin omimista vastaan, vaan ylipäättänsä haitallisten kuvausten esittämistä kohtaan. Youngin mukaan syrjintä ei kuitenkaan ole hyvä vastaus ikävien asioiden esiintuonnille, vaan näiden esiintuomisen pitäisi herättää halu poistaa kulttuurin sisäisiä ongelmia. Ulkopuolisten näkökulmat voivat Youngin mukaan olla tervetulleita ja avuksi ongelmien ratkaisussa.²⁸ Toisaalta se, että juuri ulkopuoliset tuovat kulttuurin ongelmia esiin, ja yrittävät ratkaista niitä, saattaa tukea valtarakenteita ja jopa huonontaa entisestään syrjittyjen vähemmistöjen asemaa. Ulkopuolisista saattaa olla myös apua, jos kulttuurin asema on niin huono, etteivät kulttuurin jäsenet sitä pysty parantamaan. Ongelmien ratkaisussa pitää kuitenkin muistaa kysyä kulttuurin jäsenten näkemyksiä asioihin, sillä muuten hyvääkin tarkoittava ongelmien ratkaisu saattaa muuttua holhoamiseksi. Kulttuurin jäsenet pystyvät usein tekemään tilanteensa parantamiseksi ja ongelmien ratkaisemiseksi jotakin, esimerkiksi kouluttautumaan, jos kulttuurin

²⁷ Hautamäki 2018, <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/talous-yhteiskunta/poliisi-tekee-suomessa-etnista-profilointia-vaikkei-saisi>, luettu 17.6.2019

²⁸ Young 2008, 113-114.

normit sen sallivat, jolloin epätasa-arvo kulttuurin sisällä vähenee. Erityisesti naisten koulutuksen on todettu muun muassa lisäävän tietoa ehkäisystä, vähentävän lapsikuolleisuutta ja vähentävän väkivaltaa, kun lukutaito lisääntyy ²⁹.

Jos ulkopuolisilta saadaan apua ongelmien ehkäisyyn, pitää aina ottaa kulttuurin jäsenten oma näkökulma asiasta huomioon. Voi olla myös niin, että ne mitä länsimaalaiset näkevät kulttuurin ongelmina, eivät kulttuurin jäsenille ole ongelmia. Toki pitää puuttua väkivaltaiseen toimintaan, mutta jokin vahingolliselta näyttävä toimintatapa voikin olla hyödyllinen kulttuurin jäsenille. Kulttuurinen omiminen oikeiden kuvausten muodossa voi siis olla myös hyödyllistä kulttuurille, mutta myös pidemmän päälle hyödyllinen omiminen voi lisätä hetkittäistä syrjintää. On oltava sensitiivinen käsiteltäessä vieraita kulttuureja, on tiedostettava vähemmistökulttuurien usein jo valmiiksi heikko asema yhteiskunnassa ja otettava huomioon vieraan kulttuurin erilaiset tavat käsitellä ongelmia.

3.3. Taloudellisten mahdollisuuksien heikkeneminen omimisen seurauksena

Kulttuurinen omiminen voi Youngin mukaan myös vahingoittaa kulttuuria heikentämällä kulttuurin jäsenten taloudellisia mahdollisuuksia. Young kirjoittaa erityisesti taiteilijoiden taloudellisten mahdollisuuksien heikkenemisestä. ³⁰ Taloudellisia mahdollisuuksia omiminen voi heikentää esimerkiksi silloin, kun ulkopuoliset valtakulttuurin edustajat esittävät vähemmistökulttuurille perinteistä musiikkia kaupallisessa mielessä tai suomalainen alkaa myymään saamelaiden perinteisiä käsitöitä muistuttavia töitä halvalla. Ensimmäisessä tapauksessa viedään kulttuurin edustajilta mahdollisuus tai ainakin heikennetään taloudellisia mahdollisuuksia hyötyä oman kulttuurin musiikista viemällä yleisöä. Valtaväestön edustajat saavat todennäköisemmin yleisöä, kuin vähemmistön edustajat, koska kuulijat ovat useimmiten valtaväestöä ja on helpompi samaistua ja kuluttaa samaan ryhmään kuuluvan musiikkia. Rahan ansaitseminen on siis

²⁹ Junttila 2006, <https://www.maailma.net/uutiset/naiset-ja-koyhyys>, luettu 16.7.19

³⁰ Young 2008, 114.

vähemmistötaiteilijalle vaikeampaa kuin valtaväestön edustajalle. Toki vähemmistön jäsen voi silti saada yleisöä erityisesti oman ryhmänsä edustajista, mutta osa yleisöstä menee tällaisessa tapauksessa kuitenkin valtaväestön edustajalle.

Jälkimmäisessä tapauksessa suomalainen myy halpoja kopioita saamelaisten käsitöistä ja vaikeuttaa näin kalliimmalla myyvien saamelaisten mahdollisuuksia hyötyä aidoista käsitöistä. Lisäksi kopiokäsityön ostaja saattaa saada väärän kuvan saamelaiskäsitöiden ulkonäöstä ja laadusta, jos ei tiedä ostaneensa kopiota. Koko kulttuurille taloudellisten mahdollisuuksien menettäminen on vahingollista, sillä kulttuurin edustajat saattavat saada merkittävän osan elannostaan käsitöiden myymisestä tai kappaleiden esittämisestä. Taloudellisten mahdollisuuksien heikkenemisen lisäksi kulttuuriperinnön siirtäminen esimerkiksi laulujen ja käsitöiden muodossa vaikeutuu, sillä kulttuurin edustajat näkevät jatkuvasti myös väärennettyä ”kulttuuriperintöä”, ja voivat saada siksi vääränlaisen kuvan ”omasta” kulttuuriperinnöstään. Youngin mukaan tämä on vahingollisempaa koko kulttuurille kuin taloudellisten mahdollisuuksien heikkeneminen.³¹

Young kritisoi sellaisia argumentteja joiden mukaan ulkopuoliset heikentävät kulttuuriin kuuluvien taloudellisia mahdollisuuksia omimalla subjektia ja sisältöä, ja tällainen omiminen olisi siksi vahingollista ja ei kannatettavaa. Youngin mukaan tällaisten argumenttien kannattajat ajattelevat, että suurta yleisöä kiinnostaa enemmän ulkopuolisten esittämät kulttuurin laulut tai kulttuurin ulkopuolisten kuvaukset kulttuurista, jolloin kyse on subjektin omimisesta. Youngin mukaan tällaiset argumentit voidaan kumota kahdella perusteella. Youngin mukaan yleisö ei kuulu kenellekään oli kyse sitten vähemmistö- tai enemmistötaiteilijasta. Millekään vähemmistöryhmälle ei ole määrätty oikeutta saada yleisöä taiteelleen. Lisäksi taiteilijat eivät Youngin mukaan omista kuvauksia omasta kulttuuristaan, kulttuuriin kuuluvat taiteilijat ja kulttuurin ulkopuoliset taiteilijat kilpailevat samoilla markkinoilla yleisöstä. Youngin mukaan sen sijaan, että vain valtakulttuurin

³¹ Young 2008, 114-115.

edustajat saivat yleisöä vieraasta kulttuurista kertovalle teokselleen, on pikemminkin syytä olettaa, että tarjonnan lisääntyessä myös kysyntä kasvaa. Ulkopuolinen saattaa kirjoittaa vieraasta kulttuurista hyvin suositun kirjan, ja sen seurauksena myös omaa kulttuuriaan kuvaavien kirjat alkavat menestyä paremmin. Yleisö myös usein suosii Youngin mukaan autenttisempia kuvauksia kulttuurista, eli kulttuuriin kuuluvien tekemiä. Näitä eivät suosi Youngin mukaan vain kulttuurista jo valmiiksi kiinnostuneet, vaan myös suuri yleisö. Lisäksi valtakulttuurin edustajan tekemä kirja vähemmistöistä, eli subjektin omiminen myös auttaa Youngin mukaan kulttuurin edustajia saamaan äänensä kuuluviin. Tämä johtuu siitä, että yleisön tullessa tietoisemmaksi omituista kulttuureista ja niiden huolista, silloin myös kulttuurin edustajien kuvaukset pääsevät helpommin esiin verrattuna tilanteeseen, jossa kulttuurista ei ole saatavilla ollenkaan kuvauksia.³²

Youngin mukaan subjektin omiminen ei siis ole vahingollista vähemmistöille, koska se avaa heille mahdollisuuksia hyötyä taloudellisesti omasta kulttuuristaan, mahdollisuuksien heikkenemisen sijaan. Youngin mukaan myöskään sisällön omiminen, esimerkiksi laulujen esittäminen ei ole vahingollista kulttuurille, koska sekin tuo yleisöä vähemmistötaiteilijoille yleisön viemisen sijaan. Mielestäni Young kuitenkin yliarvioi suuren yleisön väittämällä, että he suosivat autenttisempia kuvauksia kulttuurista. Valtaväestön edustajat kuluttavat mieluummin valtaväestön edustajien taidetta kuin vähemmistötaiteilijoiden, sillä oman ryhmän edustajan taide tuntuu samaistuttavammalta ja lisäksi siihen on usein helpompi päästä käsiksi, sillä esimerkiksi kirjakaupat ja levykaupat suosivat valtaväestön tuotoksia. Valtaväestön edustajien tekemä taide vähemmistöryhmistä saattaa pikemminkin heikentää vähemmistötaiteilijoiden asemaa, sillä valtaväestön taide saa suuremman huomion medioissa ja vie näin tilaa vähemmistötaiteelta. Objektin omiminen, kuten halpojen käsityökopioiden myyminen ei ole vahingollista siksi, että se on omimista, se on vahingollista siksi, että siinä varastetaan kulttuurilta kulttuuriperintöä, ja lisäksi

³² Young 2008, 115-118.

heikennetään taloudellisia mahdollisuuksia. Subjektia ja sisältöä taiteilijat eivät sillä tavalla omista, että niitä voitaisiin varastaa.

3.4. Vähemmistökulttuurin assimilaatio valtakulttuuriin

Seuraavat omimisen vahingoittavuuden tavoista ovat kulttuurin vahingoittuminen kokonaisuudessaan ja kulttuurin elinkykyisyyden heikkeneminen. Nämä yhdessä vahingoittavat kulttuuria assimilaation eli valtakulttuuriin sulautumisen kautta. Assimilaatiosta on ollut huolissaan ainakin Thomas Hurka, jonka mukaan pienet, useimmiten alkuperäiskansojen kulttuurit voivat vahingoittua pahasti kulttuurisesta omimisesta, ja assimiloitua sen seurauksena pikku hiljaa valtakulttuuriin. Assimilaatio tapahtuu Hurkan mukaan seuraavasti. Kun kulttuurista jatkuvasti levitetään väärää kuvaa subjektin omimisen kautta, tämä kuva alkaa vaikuttaa myös kulttuurin jäseniin. Kulttuuriin kuuluvat alkavat nähdä itsensä virheellisesti, ulkopuolisten linssien läpi. Riski on suuri varsinkin silloin, jos kulttuurista ei ole tarjolla kulttuurin jäsenten omaa näkökulmaa esimerkiksi kirjoissa. Kulttuurinen erityisyys on vaarassa silloin, kun ulkopuolisten harjoittama sisällön omiminen esimerkiksi taiteessa vaikuttaa kulttuurin edustajiin. Kulttuurin jäsenet saattavat ruveta tekemään omaa taidettaan sillä tavalla kuin ulkopuoliset sisällön omijat sitä tekevät. Sekä sisällön että subjektin omimistapauksissa kulttuuria siis uhkaa Hurkan mukaan assimilaatio eli sulautuminen valtakulttuuriin. Kulttuuri sulautuu valtakulttuuriin, sillä kulttuurin edustajat alkavat nähdä itsensä negatiivisessa valossa ulkopuolisten silmin eivätkä enää tee taidettaan omalla tyylillään.³³

Hurka esittää tapauksen, jossa valkoinen kirjoittaja kirjottaa alkuperäiskansasta vääristävällä tavalla, eli syyllistyy subjektin omimiseen ja vahingollisen kuvauksen esittämiseen. Virheellisistä kuvauksista voi seurata, että jopa kulttuuriin kuuluvat alkavat nähdä itsensä ja esimerkiksi symbolinsa virheellisesti. Hurkan mukaan tällöin menetetään osa kulttuurisesta identiteetistä, joka

³³ Hurka 1994, 184-185.

voi johtaa kulttuurin assimilaatioon valtakulttuuriin, tai ainakin taiteilijan ja hänen yleisönsä assimilaatioon.³⁴ Youngin ja Hurkan mukaan assimilaatio ja kulttuurisen identiteetin menetys on vahingollista kulttuurille. Young esittää assimilaatio-argumentin, jonka mukaan valtaväestön edustajat eivät saa kuvata vähemmistökulttuureita, mutta vähemmistökulttuureihin kuuluvat saavat esittää sellaisia kuvauksia valtakulttuurisista kuin haluavat. Assimilaatio-argumentin kuvaus-kielto koskee vain valtakulttuurin edustajia, koska valtakulttuurin edustajat näkevät tarpeeksi oikeita kuvauksia itsestään, joten subjektin omiminen vahingollisten kuvausten muodossa ei vahingoita heitä samalla tavalla kuin vähemmistöjä. Youngin mukaan on myös esitetty sellaisia väitteitä, että sisällön omiminen voi vahingoittaa vähemmistökulttuureita samalla tavoin kuin subjektin omiminen eli sulauttamalla vähemmistökulttuureita valtakulttuuriin, kuten Hurkan edellä esitetyistä väitteistä kävi ilmi. Sisällön omiminen vahingoittaa Hurkan esittämällä tavalla esimerkiksi silloin kun aboriginaalit ottavat vaikutteita siitä taiteesta, jota kulttuurin ulkopuoliset tekevät aboriginaalien tyylillä, mutta eivät silti samalla tavalla kuin aboriginaalit itse. Tätä taidetta voi olla esimerkiksi musiikki tai maalaustaide. Kulttuurien erityisyydestä katoaa osa, kun kulttuurin edustajat saavat vaikutteita taiteeseensa valtakulttuurin edustajilta, väittää esimerkiksi Hurka.³⁵

Assimilaatio-argumentti on Youngin mukaan otettava vakavasti, sillä se esittää yhden vakavammista uhista vähemmistökulttuureille, assimilaation valtakulttuuriin ja sitä kautta kulttuurin häviämisen. Youngin mukaan assimilaatio-argumentin esittämä oletus siitä, että vähemmistökulttuurit vahingoittuvat vakavasti subjektin ja ehkä sisällön omimisesta, ei ole riittävän uskottava, jotta sen perusteella voitaisiin vastustaa kulttuurista omimista. Youngin mukaan voisi käydä niin että väärät kuvaukset johtaisivat vähemmistökulttuurien edustajia harhaan heidän omasta kulttuuristaan, mutta tämä ei ole todennäköistä. Young perustelee tätä sillä, että vähemmistökulttuureihin kuuluvilla on oma kokemuksensa kulttuuristaan, he eivät ole vain

³⁴ Hurka 1994, 134-135.

³⁵ Young 2008, 118-119.

valtakulttuurin esittämien kuvausten varassa, vaikka kulttuurin edustajat eivät olisikaan kirjoittaneet kulttuuristaan mitään. Vähemmistöihin kuuluvat voivat tätä kokemusta ja perimätietoaan vasten tarkastella ulkopuolisten esittämiä kuvauksia. Youngin mukaan uhka assimilaatiolle taiteilijoiden omimisen seurauksena on pieni.³⁶

Youngin mukaan pelkästään se, että vähemmistökulttuuriin kuuluvilla on mahdollisuus peilata ulkopuolisten esittämiä kuvauksia vastoin omia kokemuksiaan kulttuuristaan, on riittävää viemään perustan assimilaatio-argumentilta. Kulttuuriin kuuluvilla on mahdollisuus välttyä siltä vahingolta, jonka ulkopuoliset voivat kulttuurisella omimisella aiheuttaa vähemmistökulttuurille. Youngin mukaan se, että ulkopuoliset saattavat syyllistyä kulttuurisen omimisen kautta assimilaation myötävaikuttamiseen, ei ole riittävää todistamaan, että subjektin tai sisällön omimista pitäisi välttää. Suurin vastuu kulttuurin säilyvyydestä ja elinvoimaisuudesta on kulttuurin edustajilla itsellään. Youngin mukaan ulkopuolisia ei tämän kulttuuriin kuuluvien vastuun vuoksi voi pitää mahdollisesta omimisen aiheuttamasta assimilaatiosta vastuullisina. Kulttuurin edustajilla on Youngin mukaan itsellään kaikki välineet välttyä mahdolliselta assimilaatiolta, eikä varsinkaan taitelijoita voida pitää vastuullisena sulautumisesta.³⁷

On olemassa niin pieniä kulttuureita, että niiden edustajien ei ole mahdollista omin voimin pitää kulttuurejaan elinvoimaisena, esimerkiksi kulttuurin kieli voi olla kuolemassa ja kulttuurin edustajilla ei ole varaa esimerkiksi rakentaa kouluja, joissa kieltä voisi opettaa. Toisinaan saatetaan tarvita ulkopuolisten apua kulttuurin elinvoiman ylläpitämisessä. Vaikka kulttuurin edustajilla on tällaisissa tilanteissa oma kokemus kulttuuristaan, kielen heikkeneminen saattaa vahingoittaa vakavasti kulttuuria, ja sitä kautta kulttuuri voi tulla hyvin alttiiksi ulkopuolisten esittämille vahingollisille kuvauksille. Mielestäni on tilanteita, joissa kulttuurin ulkopuolisia voidaan pitää vastuullisina kulttuurin assimilaatiosta ja seuraavassa esimerkissä näkyy myös jatkuvien

³⁶ Young 2008, 119-120.

³⁷ Young 2008, 120.

virheellisten kuvausten vaikutus kulttuurien elinvoimalle. Suomessa on esimerkiksi 1900-luvulla kielletty saamelaisia puhumasta kouluissa omaa kieltään, ja heille on opetettu valtaväestön tapojen paremmuutta suhteessa saamelaisten omiin tapoihin. Monet saamelaiset ovat tämän seurauksena alkaneet hävetä omaa kulttuuriaan ja kieltään ja ruvenneet suomalaistamaan itseään.³⁸ Osa saamelaiskulttuureista on siis assimiloitunut valtakulttuuriin.

Saamelaiskulttuureiden kohtalo ei varsinaisesti ole seurausta kulttuurisesta omimisesta, vaikka suomalaiset ovatkin käyttäneet saamelaisia koskevia stereotyyppioita hyödykseen tarkoituksellisessa assimilaatioprosessissaan. Näitä stereotyyppioita voisi pitää subjektin omimisena, ainakin sillä perusteella, että suomalaiset ikään kuin omivat saamelaisten ääntä kertoa omasta kulttuuristaan omalla kielellään. Mielestäni suomalaisia voidaan pitää vastuullisena tällaisesta tarkoituksellisesta assimilaatiosta. Youngin mukaan taiteilijoilla ei ole vastuuta töidensä aiheuttamasta assimilaatiosta, mutta Young mielestäni sivuuttaa sen tosiasian, että taiteilijoiden harjoittama kulttuurinen omiminen voi olla osana laajempaa assimilaatioprosessia, eikä sitä pitäisi nähdä irrallisena ilmiönä muusta yhteiskunnan epätasa-arvosta.

3.5. Kulttuurinen omiminen yksityisyyden loukkauksena

Viimeisenä käsittelen sitä, millä tavalla kulttuurinen omiminen voi olla yksityisyyden loukkaus ja vahingoittaa sellaisena kulttuuria. Yksityisyyden loukkaaminen tapahtuu tilanteissa, joissa kulttuurin salassa pidettävää materiaalia kerrotaan julkisuuteen. Esimerkiksi julkisuuteen voidaan tuoda sellaisia tarinoita tai riittejä, jotka kulttuuri haluaa pitää salassa. Kun ne paljastetaan jonkin kirjan tai muun teoksen osana, on kyse kulttuurisesta omimisesta, tarkemmin sisällön tai subjektin omimisesta. Youngin mukaan se tapa, miten on saatu tietoon kulttuurin salaisia asioita, määrää sen onko tällaisten asioiden kertominen julkisuuteen kulttuurille vahingollista. Youngin mukaan pakolla ja pettämällä saadun tiedon käyttö vahingoittaa kulttuuria. Samoin sellaisen tiedon käyttö, joka on

³⁸ Wesslin 2017, <https://yle.fi/uutiset/3-9579558>, luettu 18.6.19

saatu luottamuksellisessa kanssakäymisessä, ja kulttuurin ulkopuolinen osapuoli rikkoo salassapitolupauksen. Kulttuuri ei vahingoitu kaikesta yksityisen tiedon jakamisesta. Jos salainen tieto on annettu ulkopuoliselle vapaasti, ja jokin sellainen taho, joka on sellaisessa asemassa kulttuurissa, että saa hyväksytysti luovuttaa salaista informaatiota ja sen käyttöoikeuden, ei tiedon käyttö useinkaan vahingoita kulttuuria. Tällainenkin tieto voi kuitenkin vahingoittaa kulttuuria, jos kulttuuri esitetään huonossa valossa, saatua tietoa vääristellään eli esitetään virheellinen kuvaus.³⁹

Youngin mukaan kulttuurin ulkopuolisen velvollisuus on varmistaa, että salaisen tiedon käyttöön on saatu lupa taholta, jonka kulttuuri on hyväksynyt luvan antajaksi. Young antaa esimerkiksi kulttuuria vahingoittavasta yksityisen tiedon käytöstä kolonisaation aikana saatujen tietojen käyttämisen. Youngin mukaan kolonisaation aikana tietoa hankittiin pakolla, pettämällä ja muilla keinoin, joissa kolonisaatiota harjoittavilla oli selvästi valta-asema kolonisoituihin kulttuureihin nähden. Tällaisen tiedon käyttö voi vahingoittaa kulttuuria, mutta toisaalta Young kirjoittaa myös että vahinko kulttuurille on tapahtunut jo kolonisaation aikana, eikä kulttuurille välttämättä enää koidu vahinkoa salaisen tiedon käyttämisestä. Youngin mukaan väärällä tavalla hankitun tiedon käyttö voi jopa hyödyttää vähemmistökulttuurin jäseniä, koska sen avulla voidaan tuoda näkyviin esimerkiksi kulttuurin sortavia rakenteita. Ulkopuoliset voivat edesauttaa kulttuuriin kuuluvien äänen tuomista esiin, ja kulttuurin salattujen ongelmien esille nosto voi vaikuttaa päättäjiin, he saattavat ruveta tekemään ongelmille jotakin.⁴⁰

Toisaalta on sellaisia tapauksia, jossa ongelmien esiin nosto vaikuttaa hyvin huonosti kulttuuriin. Ulkopuoliset saattavat myös nähdä ongelmia itselleen vieraissa käytänteissä, missä niitä ei kulttuuriin kuuluvien mielestä ole. Tämä saattaa johtaa kulttuuriin kuuluvien haitalliseen holhoamiseen, säälimiseen ja huonompana pitämiseen. Saamelaiskulttuurien kohtalo käy tästäkin esimerkiksi, kulttuurien ”ongelmien” parantaminen on kääntynyt itseään vastaan, esimerkiksi jo

³⁹ Young 2008, 125-126.

⁴⁰ Young 2008, 127.

aikaisemmin mainituissa koulukodeissa. Suomalaiset koittivat sivistää saamelaisia, mutta seurauksena olikin saamelaiskulttuurien ja kielten heikkeneminen. Yritykset suojella saamelaiskulttuureita aiheuttivatkin päinvastaisen tilanteen.

Young ei usko, että taitelijoiden harjoittama kulttuurinen omiminen voi vahingoittaa vähemmistökulttuureita kokonaisuudessaan. Youngin mukaan on sellaisia subjektin ja sisällön omimisia, jotka vahingoittavat osaa kulttuurista, mutta eivät koko kulttuuria. Esimerkiksi tietyille kulttuurin jäsenille virheellisistä kuvauksista voi olla haittaa esimerkiksi työnhaussa, mutta Youngin mukaan kulttuurin elinkykyisyys ei voi heiketä taiteilijoiden harjoittamasta omimisesta. Objektin omiminen taas vahingoittaa kulttuuria siksi, koska objektin omiminen on varkaus kulttuurilta. Sisällön ja subjektin omimisen tapausten vahingoittaminen ei ole näin suoraviivaista, vaan pikemminkin niillä on kulttuurien jäseniä vahingoittavia välillisiä seurauksia, kuten taloudellisten mahdollisuuksien heikkenemistä tietyille kulttuurin taitelijoille tai joidenkin jäsenten sulautumista valtakulttuuriin. Youngin mukaa useinkaan omiminen ei ole vahingollista siksi, että se on ulkopuolisten harjoittamaa omimista, vaan sama teko olisi yhtä vahingollista kulttuurille, jos sen tekisi kulttuuriin kuuluva. Esimerkiksi hyötyminen muiden säveltämistä lauluista tai virheellisten kuvausten levittäminen on yhtä vahingollista, jos sen tekee kulttuuriin kuuluva. Youngin mukaan suurin osa sisällön ja subjektin omimisesta on kuitenkin hyväntahtoista eikä vahingoita vähemmistökulttuureita millään tavalla.⁴¹

Kuitenkaan se, että jokin teko on hyväntahtoinen, ei tarkoita ettei se voisi vahingoittaa kulttuuria. Hyvät aikeet eivät tee teoista ei-vahingollisia. Kulttuurin ulkopuolinen saattaa ajatella, että vähemmistökulttuurin jäsenilleen vahingollisten tapojen esilletuonti on hyväksi kulttuurille, mutta se saattaa lisätä kulttuuriin kuuluvien syrjintää esimerkiksi työmarkkinoilla. Kulttuurissa saattaa olla enemmän perheväkivaltaa kuin valtakulttuurissa ja tämän esiin tuominen voi esimerkiksi lisätä

⁴¹ Young 2008, 127.

kulttuurin naisten holhoamista ja ”pelastusyriksiä” vaikka kirjoittaja ajatteli, että ongelmien esiintuminen auttaisi ongelmien ratkaisussa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita ettei ongelmia pitäisi tuoda esiin, on vain huolehdittava että ne tuodaan esiin sillä tavoin, että ollaan tietoisia kulttuurien heikommasta asemasta ja yritetään välttää kulttuurin vahingoittamista. En Youngin tapaan usko, että taiteilijat voivat yksinään omimisen teoillaan vahingoittaa vähemmistökuulttuureita kokonaisuudessaan, esimerkiksi heikentämällä niiden elinvoimaa, mutta taiteilijoiden teot voivat osana yhteiskunnan epätasa-arvoa aiheuttaa suurta vahinkoa kokonaisille kulttuureille.

4. Kulttuurisen omimisen moraalinen vääräys

Käsittelen seuraavaksi äskeisessä luvussa esitettyjä kulttuurisen omimisen vahingoittamisen tapoja siitä näkökulmasta ovatko ne väärin moraalisesti, ja jos ovat niin millä perusteella. Youngin mukaan taiteilijoiden harjoittama omiminen ei voi vakavasti vahingoittaa kulttuurien elinkelpoisuutta, eikä myöskään kulttuuria kokonaisuudessaan. Taiteilijoiden harjoittama kulttuurinen omiminen ei siis voi olla väärin siksi, että se vahingoittaa kulttuureja kokonaisuudessaan, vaan siksi, että omimisen teot vahingoittavat kulttuuriin kuuluvia yksilöitä. Young myöntää, että hän voi olla väärässäkin. Saattaa olla niin, että taiteilijoiden harjoittama omiminen vahingoittaaakin kulttuureja kokonaisuudessaan, eikä pelkästään kulttuuriin yksittäisiä jäseniä.⁴²

Jotkin kulttuurisen omimisen aiheuttamat vahingolliset virheelliset kuvaukset heikentävät Youngin mukaan kulttuurin jäsenten taloudellisia ja koulutuksellisia mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Virheelliset kuvaukset ovat siis moraalisesti väärin siksi, että ne aiheuttavat tällaista syrjintää kulttuuriin kuuluville yksilöille ja vahingoittavat yksilöitä.⁴³ Myös paikkaansa pitävät kuvaukset

⁴² Young 2008, 106.

⁴³ Young 2008, 108.

voivat olla haitallisia kulttuurille ja siksi väärin, koska myös ne voivat aiheuttaa syrjintää.

Esimerkiksi kulttuurissa yleisestä perheväkivallasta kertominen voi lisätä syrjintää. Taitelijat eivät ole vastuussa siitä syrjinnästä, jota heidän esiintuomansa ongelmat saattavat aiheuttaa. Young kirjoittaa kuitenkin, että oikeiden vahingollisten kuvausten aiheuttama syrjintä ei tee niiden esittämistä vääräksi, vaan ongelmien esiintuominen on perusteltua ja suotavaa, koska sen pitäisi ennemminkin edesauttaa ongelmien ratkaisussa. ⁴⁴

Youngin mukaan on sellaisia näkemyksiä, joiden mukaan valtakulttuurin jäsenten vähemmistöihin kohdistetut omimiset virheellisten kuvausten muodossa ovat moraalisesti väärin, mutta vähemmistön jäsenten valtakulttuuriin kohdistetut omimiset eivät ole. Tämä johtuu siitä, että vähemmistöille tapahtunut vahinko omimisen seurauksena on suurempi kuin valtakulttuurille tapahtuva vahinko, valtakulttuuri ei omimisesta vahingoitu riittävästi, jotta omiminen voisi olla väärin. Toisin sanoen vähemmistöjen valtakulttuuriin kohdistama omiminen saattaa olla moraalisesti hyväksyttävää. Youngin mukaan vahingolliset virheelliset kuvaukset eivät ole väärin siksi, että ne ovat kulttuurisen omimisen tekoja. Paikkansapitämättömät kuvaukset olisivat yhtä väärin myös kulttuuriin kuuluvan esittämänä, jolloin kyseessä ei olisi kulttuurinen omiminen. Väärin on siis väärän ja haitallisen kuvan esittäminen vähemmistöstä, ei niinkään se, että teko on kulttuurista omimista. Youngin mukaan myös oikeat kuvaukset voivat olla väärin siitä syystä, että ne aiheuttavat vähemmistöille vahinkoa. ⁴⁵

Esimerkiksi Susan Haley on esittänyt, että kaikki subjektin omimisen tapaukset eli ulkopuolisten esittämät kuvaukset ovat väärin ja niitä ei saisi esittää ollenkaan. Youngin mukaan jotkut subjektin omimiset ovat väärin, mutta eivät läheskään kaikki. Young esittää kaksi argumenttia sen puolesta, että kaikki ulkopuolisten esittämät kuvaukset vieraista kulttuureista eli subjektin omimiset eivät ole väärin. Ensimmäisessä niistä hän ottaa esille sen, että on sellaisia tilanteita, joissa kuvausten puute

⁴⁴ Young 2008, 113-114.

⁴⁵ Young 2008, 108.

voi olla haitallisempaa kuin esitetyt kuvaukset.⁴⁶ Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta on suomalaisen kirjoittama kirja Lapin kalastusoikeuksista, jossa ei kerrota ollenkaan saamelaisten kalastusoikeuksista. Tällaisesta vain suomalaisten oikeuksiin keskittyvästä kirjasta olisi haittaa saamelaisille enemmän kuin siitä, että kuvattaisiin kalastusoikeuksia myös saamelaisten näkökulmasta. Kirja, jossa puhuttaisiin esimerkiksi Tenojoen kalastusoikeuksien tärkeydestä saamelaisille olisi paljon edullisempi saamelaisten kannalta. Sitä, ettei saamelaisten kalastusoikeuksia mainita ollenkaan voi pitää moraalisesti vääränä, varsinkin jos se antaisi joillekin suomalaisille kalastajille vääränlaisen kuvan omista kalastusoikeuksistaan ja näin vahingoittaisi saamelaisia. Tällaisissa ja vastaavissa tapauksissa voitaisiin jopa sanoa, että ulkopuolisilla on velvollisuus esittää kuvauksia toisista kulttuureista⁴⁷. Uskon, että tällaisia tapauksia, joissa omimisen tekemättä jättäminen on haitallisempaa kuin omiminen, on vähän, mutta Young onnistuu argumentilla osoittamaan, että kaikki subjektin omiminen ei ole väärin.

Toisen Youngin esittämän argumentin mukaan kaikki subjektin omimiset eivät ole vahingollisia moraalisesti väärää kuvauksia toisista kulttuureista. Joissain tapauksissa ulkopuolinen omija voi tarjota uuden näkökulman vieraaseen kulttuuriin eikä siinä ole mitään moraalisesti väärää, jos näkökulman esiintuominen ei aiheuta vakavia ongelmia kulttuurille. Kulttuurin ulkopuolinen ei voi tietenkään esittää kulttuuria sillä tavalla kuin kulttuuriin kuuluvat sen näkevät, koska hänellä ei ole sisäpiirin tietoa kulttuuriin kuulumisesta. Subjektin ominen on aina ulkopuolisen näkökulma kulttuuriin, mutta pelkästään se, että jokin on kulttuurista omimista, ei tee siitä väärää ja kulttuurille haitallista omimista. Uusien näkökulmien esiintuonti voi siis olla hyvinkin onnistunutta kulttuurista omimista, ja parhaimmassa tapauksessa toimia tienraivaajana omittuun kulttuuriin kuuluville taitelijoille.⁴⁸

⁴⁶ Young 2008, 109.

⁴⁷ Young 2008, 109.

⁴⁸ Young 2008, 109-110.

Kulttuurinen omiminen voi siis jopa auttaa sorrettua vähemmistöä pääsemään ääneen, kun vahvemmassa asemassa oleva valtakulttuuriin edustaja on ensin silotellut tietä. Esimerkki hyödyllisestä omimisesta voisi olla tapaus, jossa valtakulttuurin edustaja Australiassa esittää jonkin katoamassa olevan aboriginaaliheimon musiikkia, ja hänen esityksistään tulee hyvin suosittuja. Näiden esitysten perusteella katsojat kiinnostuvat musiikin lähteestä eli aboriginaaliheimosta ja heimon omat muusikot pääsevät tätä kautta ääneen ja valtaväestön suosioon. Suosio tuo paitsi yksittäisille aboriginaalimuusikoille rahaa, se saattaa myös saada valtion kiinnostumaan heimon säilymisen tukemisesta musiikin rahoittamisen kautta. Tällä tavoin heimo vähitellen elpyy ja kulttuurinen omiminen oli tässä tapauksessa hyvin hyödyllistä ja suosiollista heimolle, eikä sitä voida pitää moraalisesti vääränä omimisena. Mikään ei kuitenkaan takaa, että näin kävisi. Valtaväestön edustaja saattaa saada huomiota heimon musiikilla, mutta tästä ei välttämättä ole hyötyä heimolle itselleen. Uskon päinvastaisten tapausten olevan yleisempiä. Valtaväestön edustajat hyötyvät vieraan kulttuurin musiikista ja saavat suuren suosion, mutta omitun kulttuurin muusikot jäävät silti vaille yleisöä. He saattavat jopa menettää suosiotaan, kun valtaväestön edustajat saavat yhä suuremman suosion heidän kustannuksellaan.

Young kirjoittaa myös moraalisesti ongelmallisesta sisällön omimisesta, josta kerron seuraavaksi hieman. Sisällön omiminen voi omitulle kulttuurille olla haitallista ja sen vuoksi moraalisesti väärää, jos ulkopuoliset epäonnistuvat omimisessa.⁴⁹ Tällainen epäonnistunut omiminen olisi esimerkiksi suomalaisen tekemä huonolaatuinen kopio saamelaisten käsityöstä, jonka hän väittää olevan aito. Kopion ostava turisti voi työn perusteella luulla, että kaikki saamelaisten käsityöt ovat huonolaatuisia, ja tästä uskomuksesta olisi haittaa saamelaisille taitelijoille. Myös valkoisen amerikkalaisen esittämä huonolaatuinen blues-kappale saattaa antaa huonon kuvan afro-amerikkalaisten blues-musiikista. Youngin mukaan on muistettava, että tämänkaltaiset epäonnistuneet sisällön omimisen teot eivät ole moraalisesti ongelmallisia siksi, että ne ovat

⁴⁹ Young 2008, 111.

kulttuurisen omimisen tekoja, vaan aivan kuten ongelmalliset subjektin omimisen teot, ne olisivat yhtä ongelmallisia myös kulttuuriin kuuluvien esittämänä. Youngin mukaan kulttuuriin kuuluvat saattavat huonolla esityksillään tehdä jopa enemmän hallaa kulttuurille kuin valtakulttuurin edustajat esityksillään.⁵⁰ Kun saamelainen myy itse huonolaatuisia käsitöitä tai afro-amerikkalainen esittää huonolaatuista bluesia, ei yleisö voi ajatella, että huonolaatuisuus johtuu autenttisuuden puutteesta, vaan yleisö saattaa ajatella että tämä on malliesimerkki kulttuurituotteiden huonolaatuisuudesta. Suomalaisen myydessä saamelaiskäsityötä aitona tai valkoisen esittäessä bluesia, yleisöllä on kuitenkin mahdollisuus todentaa, että käsityö tai esitys ei ole aitoa, vaikka niitä niin markkinoidaankin.

Myös seuraava huomio liittyy kulttuurituotteiden autenttisuuteen. Youngin mukaan ei voida todeta, että kaikki sisällön omiminen olisi haitallista ja moraalisesti väärää ja sitä ei tulisi tehdä, koska on myös sellaista sisällön omimista, joka ei ole moraalisesti väärin. Youngin mukaan kysyttäessä onko sisällön omiminen väärin, asetetaan taitelijan vapaus ilmaista itseään ja kulttuurien suojeleminen haitalliselta sisällön omimiselta vastakkain. Youngin mukaan taiteilijoiden harjoittama sisällön omiminen, oli kyse sitten kokonaisista teoksista tai tyylien omimisesta, on hyväksyttävää, koska taitelijan vapaus on niin suuri. Eli vaikka taiteilijoiden harjoittama sisällön omiminen olisikin väärin moraalisesti, taitelijan vapaus menee arvona vääryyden ylitse. Youngin mukaan taiteilijat, jotka syyllistyvät kulttuuria vahingoittavaan, huonon kuvan antavaan sisällön omimiseen, eivät todennäköisesti saa suurta yleisöä, koska on niin selvää, että omiminen on epäonnistunut. Vaikka tällainen taiteilija saisikin suuren yleisön, on Youngin mukaan epätodennäköistä, että yleisö saisi kulttuurista väärän kuvan, koska yleisö huomaa helposti omimisen antavan väärän kuvan kulttuurista. Youngin mukaan sisällön omimisen kieltäminen voisi estää meitä nauttimasta monesta

⁵⁰ Young 2008, 111-112.

mestarteoksesta, jotka sisältävät sisällön omimista. Esimerkiksi jotkin Picasson teokset ovat tällaisia, koska ne ovat saaneet vaikutteita afrikkalaisesta taiteesta.⁵¹

Youngin mukaan siis haitallinen sisällön omiminen ei saa yleisöä tai jos saa, se tunnustetaan epäonnistuneeksi, eikä kulttuuri kärsi. Tämä asettaa yleisölle kuitenkin ison vastuun. Aikaisemmin esittämässäni saamelaiskäsitö-esimerkissä käsityön ostajan on mahdollista tunnistaa käsityö huonoksi väärennykseksi, mutta hän ei välttämättä onnistu tunnistamisessa. Samoin vähemmistöjä huonossa valossa esittävät sisältöä omivat muut taideteokset voidaan tunnistaa vähemmistöistä huonoa kuvaa esittäväksi, mutta se että ne voidaan tunnistaa, ei tarkoita että ne tunnustetaan. En Youngin tavoin kannata sisällön omimisen kieltämistä kokonaan, koska esimerkiksi taiteessa on tavallista ja hyödyllistä taiteen kehittymisen kannalta, ottaa toisilta kulttuureilta vaikutteita vaikka maalaustyyliessä, ja omiminen ei itsessään ole haitallista ja väärin. Se on haitallista ja väärin silloin, jos se antaa huonon kuvan vähemmistöistä ja aiheuttaa ongelmia esimerkiksi vähemmistön omien edustajien taideteoksien myynnille. Mielestäni kuitenkin taiteilijan vapauden turvin ei voi tehdä mitä tahansa, vaan taiteilijoiden pitäisi pyrkiä esittämään muut ryhmät hyvässä valossa taiteellaan. Uskon, että esimerkiksi huonolaatuinen kopio saamelaisten käsityöstä voi vahingoittaa saamelaisten aitojen käsitöiden myyntiä, varsinkin jos ilmiö on toistuva. En myöskään antaisi yleisölle niin suurta vastuuta kuin Young näyttää antavan, yleisö ei automaattisesti tunnista epäonnistunutta sisällön omimista, ja sitä tulisi pyrkiä välttämään taiteessa. En usko, että taitelijan on pakko esittää kulttuuri huonossa valossa, hän voisi hyvin tehdä työn, jossa kulttuuri esitetään hyvässä valossa. Taitelijalla on vapaus, mutta myös vastuu.

Kulttuurin jäsenet saattavat omimisen seurauksena menettää taloudellisia mahdollisuuksiaan. Tämä voi tapahtua esimerkiksi niin, että kulttuurin ulkopuoliset esittävät laulun kulttuurin tyylillä tai kirjoittavat kirjan kulttuuriin kuuluvan näkökulmasta. Tällöin omimista harjoittava valtaväestö

⁵¹ Young 2008, 112-113.

saattaa saada yleisöä vähemmistön jäsenten kustannuksella. Kuten viime luvussa toin esille Youngin mukaan taideosten yleisö ei kuulu kenellekään eikä vähemmistökulttuurien taiteilijoilla ole omia markkinoita, vaan he kilpailevat yleisöstä samoilla markkinoilla kuin muutkin. Näiden syiden vuoksi Youngin mukaan subjektin tai sisällön omiminen, joka vie yleisöä ja sitä kautta heikentää vähemmistön jäsenten taloudellisia mahdollisuuksia, ei ole väärin. Youngin mukaan usein on myös niin, että kulttuurinen omiminen tuo lisää yleisöä ja taloudellisia mahdollisuuksia vähemmistöille. Vähemmistöihin kuuluvia ei tällöin vahingoiteta. Youngin mukaan siis subjektin ja sisällön omiminen, joka heikentää vähemmistön taloudellisia mahdollisuuksia ei ole väärin, ja usein omiminen ei edes heikennä vähemmistön taloudellisia mahdollisuuksia.⁵²

Youngin mukaan taiteilijat eivät voi aiheuttaa koko kulttuurille vahinkoa, kuten on jo aikaisemmin todettu. Youngin mukaan kulttuurinen omiminen voisi aiheuttaa vähemmistökulttuurien assimilointumista valtakulttuuriin, mutta tämä on Youngin mukaan hyvin epätodennäköistä, koska kulttuuriin kuuluvilla on oma kokemuksensa kulttuuristaan ulkopuolisten vaikutteilta suojaamassa. Ulkopuolisten esittämät virheelliset kuvaukset vähemmistökulttuurista eivät pysty Youngin mukaan johtamaan kulttuuriin kuuluvia harhaan. Youngin mukaan vain ulkopuolisten mahdollisuus syyllistyä omimisen kautta assimilaation myötävaikuttamiseen, ei ole riittävä todiste sille, että subjektin tai sisällön omiminen olisi väärin.⁵³

Assimilaation epätodennäköisyys on Youngille yksi lisäsyitä pitää taiteilijoiden tekemää sisällön ja subjektin omimista moraalisesti ongelmattomana. Muita syitä ovat aikaisemmin mainitut kuvausten hyödyllisyys vähemmistöille, kuvausten puutteen haitallisuus vähemmistöille, taiteilijan vapaus esittää haitallisiakin kuvauksia ja se, että yleisö ei kuulu kenellekään ja kaikki taiteilijat kilpailevat samasta yleisöstä. Vaikuttaa siltä, että Young esittää tapauksia, joissa kulttuurinen omiminen saattaa vahingoittaa vähemmistöjä ja voisi olla väärin, siksi, että hän pystyy niiden avulla todistamaan, että

⁵² Young 2008, 115-116.

⁵³ Young 2008, 119-120

subjektin ja sisällön omiminen ei ole moraalisesti väärin. Mielestäni Young ei voi kuitenkaan esittämiensä syiden perusteella todeta, että kaikki sisällön ja subjektin omiminen on moraalisesti ongelmatonta.

Youngin syyt omimisen hyväksymiselle eivät ole riittäviä kattamaan kaikkea sisällön ja subjektin omimista. Young kuitenkin kirjoittaa myös, että on vähemmistöille haitallista sisällön omimista, ja sekä subjektin että sisällön omiminen voi aiheuttaa vähemmistöjen syrjintää. Young tuntuu pitävän syrjinnän aiheutumista hyvin epätodennäköisenä, ja jos sitä aiheutuu, se ei ole taiteilijoiden vastuulla. Mielestäni subjektin ja sisällön omiminen, joka voi aiheuttaa vähemmistöjen syrjintää on moraalisesti väärin, oli syrjintä miten epätodennäköistä tahansa. Taiteilijoita ei myöskään voi vapauttaa kaikesta vastuusta vähemmistöjen syrjinnän suhteen. En usko, että taitelijat voivat yksinään olla vastuussa jonkin vähemmistöryhmän syrjinnästä, mutta heidän tekonsa voi osaltaan lisätä syrjintää.

Taitelijan vapaudella ilmaista itseään ei voi oikeuttaa mitä tahansa. Taiteilija saattaa omimalla loukata omittua vähemmistökulttuuria pahasti, ja tällaiset teot eivät voi olla hyväksytyjä moraalisesti. En myöskään usko, että omiminen on useinkaan hyödyllistä vähemmistöille, vaikka Young tuntuukin ajattelevan, että tällaisia tapauksia on paljonkin. Youngin näkemys kulttuurisesta omimisesta on liian hyväksyvä, se ei ota huomioon erilaisia tapoja vahingoittaa vähemmistöjä omimisella, ja kuten aikaisemmin mainittua, omimista osana laajempaa epätasa-arvoa. Young jättää tarkastelunsa ulkopuolelle myös vähemmistöjen ja enemmistöjen valtasuhteet, enemmistöllä on usein jo valmiiksi paljon valtaa vähemmistöihin nähden, ja omiminen voi entisestään vääristää tätä valta-asetelmaa.

Youngin mukaan vähemmistöt eivät omista kokemusta vähemmistöön kuulumisesta ⁵⁴ eivätkä tarinoiden ja maalausten aiheita ⁵⁵, ja tämän vuoksi näiden omiminen ei ole väärin, koska se on

⁵⁴ Young 2008, 115.

⁵⁵ Young 2008, 124-125.

omimista, vaan omimisen aiheuttamien vahinkojen vuoksi. Youngin mukaan kulttuuriryhmä voi omistaa vain valmiita kulttuuriomaisuuksia, kuten maalauksia ja valmiita tarinoita.⁵⁶ Young myöntää objektin omimisen vääryyden, koska se on hänen mukaansa vähemmistöiltä varastamista ja siksi väärin. Objektin omiminen on väärin siis siksi, että se on omimista, samoin kuin valmiiden kulttuuriomaisuuksien omiminen. Varastaa voi vain kulttuurille kuuluvia asioita.⁵⁷ Young tuntuu kuitenkin pitävän objektin omimista kaikkein useimmin ja selkeimmin vääränä. Sisällön ja subjektin omiminen näyttää Youngin mukaan olevan väärin vain joissakin erikoistapauksissa. Sisällön ja subjektin omimisen pitäminen hyväksyttävänä näyttää Youngilla johtuvan siitä, että hän ei usko, että näiden omiminen vahingoittaa vähemmistöjä riittävästi, eli taiteilijoiden harjoittama omiminen voi vahingoittaa vain kulttuurin jäseniä, mutta ei koko kulttuuria. Youngin mukaan on kuitenkin harvoja tapauksia, jossa sisällön ja subjektin omiminen on väärin, joista kerron seuraavassa alaluvussa.

Voidaan kuitenkin selvästi osoittaa tapauksia, joissa vähemmistöryhmät vahingoittuvat subjektin ja sisällön omimisesta. Kirjan kirjoittaminen vähemmistöryhmän edustajan näkökulmasta saattaa loukata ryhmää pahastikin, omisti ryhmä näkökulman kulttuuriinsa tai ei. Maalaus- tai musiikkityylin omiminen voi vahingoittaa vähemmistöryhmää esimerkiksi taloudellisia mahdollisuuksia heikentämällä tai välittämällä vähemmistöryhmän taiteesta sellaista kuvaa, että taide ei ole laadukasta. Mielestäni se omistaako ryhmä näkökulman tai tyylin ei ole olennaista, vaan olennaista on se, miten omiminen vaikuttaa vähemmistöryhmään. Moraalisesti väärää kulttuurista omimista on mielestäni sellainen omiminen, joka vahingoittaa vähemmistöryhmää ja pitää yllä ryhmän huonoa asemaa yhteiskunnassa.

⁵⁶ Young 2008, 83.

⁵⁷ Young 2008, 63.

4.1. Kulttuurinen omiminen vakavana loukkauksena

Youngin mukaan useat taiteilijoiden tekemät kulttuurisen omimisen teot eivät siis ole väärin moraalisesti. Sellaiset kulttuurisen omimisen teot, jotka aiheuttavat vakavan loukkauksen ovat Youngin mukaan kuitenkin aina moraalisesti väärin, ja tekoja ei tulisi tehdä. On kuitenkin sellaisia tekijöitä, jotka ylittävät tämän vääryyden, jolloin väärästä teosta tulee moraalisesti hyväksyttävä ja sen tekeminen ei ole enää väärin, koska on painavampia perusteita pitää sitä hyväksyttävänä. Kerron ensin, mitä Young tarkoittaa vakavalla loukkauksella ja miten se eroaa loukkauksesta ja vahingosta. Vahinko aiheutuu esimerkiksi varastamisesta, jolloin on kyse objektin omimisesta. Vahinkoa kokenut ei pysty edistämään omaa hyvänsä samalla tavoin kuin pystyi ennen vahingon kokemista. Esimerkiksi sellainen kulttuuri, jolta varastetaan jokin pyhä esine, ei enää pysty toteuttamaan niitä rituaaleja, joita se pystyi, kun esine oli sen hallussa. Loukkaus taas tarkoittaa sitä, että saatetaan toinen epämieluisaan mielentilaan esimerkiksi vihaiseksi, ahdistuneeksi tai tyrmistyneeksi, tätä loukkauksen määritelmää Young lainaa Joel Feinbergilta ⁵⁸. Subjektin ja sisällön omimisesta voi aiheutua myös loukkaus. Myös jotkin loukkaukset estävät toteuttamasta omaa hyvänsä. Loukkaus voi tällä tavoin aiheuttaa myös vahinkoa. Loukkauksen syntymisen voi estää esimerkiksi niin, ettei mene museoon, jossa on esillä esimerkiksi vihaisuutta aiheuttava taideteos. Vahinkoa ei voi jättää huomiotta samalla tavoin, esimerkiksi jos rituaaliesine varastetaan, sitä ei voi vain jättää huomiotta, koska sen mukana katoaa osa kulttuurin perinteistä ja toimintakyvystä. ⁵⁹

Myös vakava loukkaus ja loukkaus eroavat toisistaan. Siinä missä loukkaus saattaa ihmisen epämieluisaan mielentilaan, esimerkiksi julkiset hellyydenosoitukset ahdistavat joitakin, vakava loukkaus loukkaa ihmisen moraalisia tunteita, perusarvoja tai omanarvontuntoa. Young antaa

⁵⁸ Feinberg 2015, 1.

⁵⁹ Young 2008, 129-130.

esimerkiksi vakavasta loukkauksesta uusnatsien marssin juutalaisen asuinalueen läpi. Juutalaiset ovat kärsineet niin paljon holokaustista, että pelkästään luvan pyytäminen uusnatsien marssiin loukkaa juutalaisten omanarvontuntoa vastaan. Se loukkaa myös juutalaisten moraalisia tunteita, sillä koko ryhmän kokema kärsimys vaikuttaa edelleen voimakkaasti ryhmän nykyisiin edustajiin.⁶⁰

Myös esimerkiksi saamenlipun tai saamenpuvun polttaminen olisi Youngin tarkoittama vakava loukkaus. Myös suomenlipun polttaminen olisi suomalaisille vakava loukkaus, vaikka suomalaiset ovatkin Suomessa enemmistö ja hyvässä asemassa. Lipun polttamisessa kyse on loukkaavasta objektin omimisesta. Oma lippu tai vaatetus on niin keskeinen osa kulttuuriin kuulumista ja koko kulttuuria, että niiden tuhoutuminen loukkaa vakavasti kulttuuriin kuuluvien ihmisten perusarvoja ja omanarvontuntoa. Vakava loukkaus on aivan yhtä loukkaava ihmisten moraalille tunteille, perusarvoille tai omanarvontunnolle, oli ryhmä kuinka hyvässä asemassa tahansa. Sorretulle vähemmistöryhmälle vakava loukkaus saattaa olla muistutus menneisyydessä tapahtuneesta sorrosta ja herättää pelon siitä, että ryhmän tilanne pahenee jälleen. Enemmistöryhmällä ei ole tällaista pelkoa tilanteensa huononemisesta, mutta se ei vähennä tietynlaisen kulttuurisen omimisen vakavaa loukkaavuutta. Vakava loukkaus ei vaadi sitä, että koko ryhmä loukkaantuisi, jotkut kulttuurin jäsenet eivät välttämättä välitä esimerkiksi lipun polttamisesta⁶¹.

Vakavalle loukkaukselle on tyypillistä, että sitä ei tarvitse kenenkään ryhmään kuuluvan todistaa ja se on silti loukkaavaa. Tavallinen loukkaus on sen sijaan loukkaavaa vain silloin, kun sitä todistetaan. Saamenlipun polttaminen on saamelaisille vakava loukkaus, vaikka he eivät sitä todistaisi vaan vain kuulisivat siitä. Myös esimerkiksi profeetta Muhammedista tehdyt pilapiirroukset ovat niillekin muslimeille vakavasti loukkaavia, jotka eivät niitä ole nähneet. Tavalliset loukkaukset kuten julkiset hellyydenosoitukset taas ovat loukkaavia vain silloin, kun niistä loukkaantuvat

⁶⁰ Young 2008, 130.

⁶¹ Young 2008, 130.

ihmiset niitä todistavat. Vakava loukkaus on esimerkiksi Disneyn Pocahontas-elokuva, joka eksotisoi ja esittää Amerikan alkuperäiskansat yksinkertaisina, luonnon ehdoilla elävinä, jotka tarvitsevat pelastajakseen valkoista miestä.⁶² Pocahontas on subjektin omimista ja esittää Amerikan alkuperäiskansat länsimaalaisten ”intiaaneina”, karikatyyreina, jotka eivät vastaa todellisuutta. Elokuva loukkaa näin Amerikan alkuperäiskansojen omanarvontuntoa, esittämällä heidät paikkaansa pitämättömien stereotyyppien kautta. Elokuva on loukkaava myös alkuperäiskansojen edustajille, jotka eivät ole elokuvaa nähneet, vaan vain kuulleet siitä, mutta vaatimuksena ei edelleenkään ole koko ryhmän loukkaantuminen. Esimerkiksi naispuolinen didgeridoon soittaja on vakavasti loukkaava joillekin aboriginaali-kulttuureille, koska on heidän kulttuurinsa arvoja vastaan, että nainen soittaa didgeridoota. Naispuolinen didgeridoon soittaja on loukkaavaa sisällön omimista. Young ei pidä pyhien esineiden omimista vakavasti loukkaavana, koska esimerkiksi pyhien esineiden museoon vienti on vahinkoa aiheuttava, siksi koska kyseeseen tulee usein varkaus.

63

Kulttuurisen omimisen teko on Youngin mukaan moraalisesti väärin vain silloin, jos se aiheuttaa vakavan loukkauksen. Youngin mukaan subjektin ja sisällön omimisen vääryyden perusteet ovat useimmiten ylitettävissä muilla perusteilla. Objektin omiminen taas on varkautta, ja sen vääryyttä ei voi ylittää millään perusteilla. Teon loukkaavuus ja vääryys ei siis subjektin ja sisällön omimisen kohdalla tarkoita välttämättä, että sitä ei saisi tehdä, koska muut perusteet voivat olla painavampia teon tekemisen hyväksymisen puolesta. Näitä painavampia perusteita ovat Youngin mukaan sosiaalinen arvo, ilmaisun vapaus, teon tekemisen aika ja paikka ja teon sietämisen määrä kulttuurin sisällä. Kun jokin näistä perusteista ylittää omimisen moraalisen vääryyden, se ei poista teon vakavaa loukkaavuutta, mutta tällöin tekoa ei enää voida pitää moraalisesti vääränä.⁶⁴

⁶² Young 2008, 132.

⁶³ Young 2008, 133-134.

⁶⁴ Young 2008, 134-136.

4.2. Omimisen vääryyden ylittävät perusteet

Vakavan loukkauksen aiheuttavan kulttuurisen omimisen teolla saattaa olla niin suuri sosiaalinen arvo, että se ylittää teon vääryyden. Young kirjoittaa sosiaalisesta arvosta taideteosten yhteydessä. Hän antaa kuitenkin myös esimerkin, joka ei koske kulttuurista omimista, mutta joka mielestäni hyvin selventää sitä, mitä vakavan loukkauksen vääryyden ylittävä sosiaalinen arvo tarkoittaa. On ihmisiä, joille kondomien mainostaminen on vakava loukkaus, koska he ajattelevat mainosten kannustavan epätoivottuihin seksuaalisiin tekoihin, ja mainokset loukkaavat näiden henkilöiden moraalisia arvoja, näiden mainosten voisi tämän pohjalta ajatella olevan väärin. Youngin mukaan on kuitenkin selvää, että sosiaalisena arvona sukupuolitautien ja epätoivottujen raskauksien ehkäisy ylittää vakavan loukkauksen vääryyden. Youngin mukaan rasistiset herjat ovat sellaisia vakavia loukkauksia, joiden vääryyttä ei sosiaalinen arvo, eikä mikään muukaan tekijä ylitä. ⁶⁵

Young haluaa vastata kysymykseen onko sellaista vakavasti loukkaavaa kulttuurista omimista jonka sosiaalinen arvo on riittävää ylittämään omimisen vääryyden, kuten kondomien mainostamistapauksessa, vai onko tällainen vakavasti loukkaava omiminen enemmän rasististen herjosten kaltaista. Kysymys on siis siitä onko riittävän sosiaalisesti arvokkaita omimisen tapauksia olemassa vai onko omiminen niin vakavasti loukkaavaa ettei sosiaalinen arvo voi sen vääryyttä ylittää. Youngin mukaan on tarkasteltava kulttuurisen omimisen tapauksia tapauskohtaisesti, jotta voidaan kertoa onko sosiaalisesti riittävän arvokkaita omimisen tapauksia ja jos on niin, millaisissa tapauksissa omimisen vääryys ylittyy sosiaalisella arvolla. Jotta voidaan tietää onko omimisen teon vääryys ylitettävissä sosiaalisella arvolla ja onko teko näin hyväksyttävä, on tiedettävä kuinka loukkaava kulttuurisen omimisen teko on kulttuuriryhmälle eli vastattava kysymykseen onko teko vakava loukkaus, koska vain silloin se voi olla väärin, jos se on subjektin tai sisällön omimisen tapaus, ja mikä on omimalla syntyneen teoksen sosiaalinen arvo. ⁶⁶

⁶⁵ Young 2008, 136.

⁶⁶ Young 2008, 136.

Riittävän suuri sosiaalinen arvo ylittää Youngin mukaan kulttuurisen omimisen teon vääryyden joissakin tapauksissa. Esimerkiksi vääriin ja vakavasti loukkaavaan subjektin omimiseen juutalaisten osalta syyllistyvien Shakespearen teosten sosiaalinen arvo on niin suuri, että omimisen vääryys ylittyy. Shakespearen teokset ovat esteettisesti ja kulttuurisesti niin arvokkaita, että kulttuurinen omiminen on niissä hyväksyttävää. Sellainen taiteilija, jonka vakavasti loukkaavilla teoksilla ei ole riittävästi sosiaalista arvoa, saattaa olla toiminut väärin ja ei-hyväksyttävästi kulttuuria omiessaan, jos ei ole muita tekijöitä, jotka ylittäisivät omimisen teon vääryyden.⁶⁷

Ilmaisun vapaus on toinen arvioitava asia vääryyden ylittävissä perusteissa. Youngin mukaan taiteilijalla on ilmaisun vapaus ja vakavasti loukkaava kulttuurinen omiminen saattaa olla hänen tapansa toteuttaa itseään ja tutkia häntä askarruttavia aiheita. Youngin mukaan taiteilijalle on toisinaan välttämätöntä ilmaista itseään kulttuuria omimalla. Useimmiten taiteilija ei tarkoittanut tuottaa vakavaa loukkausta ja vaikka hän tarkoittikin, hän saattaa ajatella, että shokeeraaminen hyödyttää hänen yleisöään. Sellainen teko, joka on osa taiteilijan välttämätöntä itseilmaisua ja tehty hyvässä tarkoituksessa, ei voi olla Youngin mukaan väärin. Kuitenkin, jos taiteilijan on tarkoitus loukata ja hän ei usko siitä seuraavan mitään hyvää, teko on väärin, vaikka se olisikin itseilmaisua. Esimerkiksi saamenlipun polttajat toimivat väärin, sillä polttaminen ei ole osa heidän itseilmaisuaan, ja vaikka olisikin sen on todennäköisesti tarkoitus loukata. Youngin mukaan taiteilijalla on ilmaisun vapauden lisäksi vastuu kertoa siitä, mistä hänen käyttämänsä asiat ovat peräisin. Omitun materiaalin lähteet on tuotava julkisuuteen. Vastuu on erityisen suuri, jos on kyse alistetusta kulttuurista, jotka eivät ole aina saaneet ilmaista itseään oman kulttuurinsa välityksellä esimerkiksi afro-amerikkalaisilta on ollut kiellettyä levyttää bluesia ja jazzia. Jos taiteilija ei ole tietoinen kulttuurin heikommasta asemasta ja ei tuo lähteitään julkisuuteen, ongelmaton kulttuurinen omiminen voi muuttua vääräksi. Youngin mukaan kulttuuria ei pitäisi loukata, varsinkaan alistettua kulttuuria. Jos taiteilijalla on mahdollisuus ansaita elantonsa aiheuttamatta

⁶⁷ Young 2008, 136-137.

vakavaa loukkausta, esimerkiksi saamenlippua polttamatta, hänen pitäisi Youngin mukaan toimia niin.⁶⁸

Youngin mukaan teko, joka aiheuttaa vakavan loukkauksen voi olla tietyssä paikassa ja ajassa väärin ja toisissa täysin hyväksyttävää. Jos taiteilijat epäonnistuvat kiinnittämään huomiota siihen, onko jokin aika ja paikka sopiva loukkaavan teoksen esittämiseksi, he toimivat väärin.

Alkuperäiskansoja loukkaava taideteos on ehdottoman väärin alkuperäiskansojen kulttuurikeskuksen seinässä tai yleisen viraston seinällä, jossa kaikkien pitäisi tuntea olonsa tasa-arvoisiksi. Museossa sijaitessaan sama taideteos on täysin hyväksyttävä, sillä alkuperäiskansan jäsenet voivat valita, menevätkö he sitä katsomaan. Lisäksi teos saattaa olla sosiaalisesti arvokas ja vaikkei olisikaan, se on osa taiteilijan ilmaisun vapautta. Teos on hyväksyttävä, jos taiteilija tuntee vastuunsa ja ilmoittaa lähteensä. Vaikka teoksen pelkkä olemassaolo museossa loukkaisi, Youngin mukaan sen esittäminen ei ole silti väärin oikeassa ajassa ja paikassa.⁶⁹

Viimeinen vääryyden ylittävä peruste, jota Young tarkastelee on sietämisen määrä. Jos vakavasti loukkaavaa tekoa siedetään laajasti omitussa kulttuuriyhteisössä, silloin tekoon ei kohdistu niin paljon moraalisia rajoituksia. Mitä suurempi osa yhteisöstä sietää omimista, sitä hyväksytympää se on. Enemmistöryhmän teon sietämisellä ei tässä ole väliä. Jos suurin osa sellaisen alkuperäiskansan jäsenistä, joista olisi maalattu virastotaloon loukkaava kuva, sietäisi subjektin omimista, teko voisi Youngin mukaan olla täysin hyväksyttävä. Täytyy kuitenkin varmistaa, että sietäminen on vapaaehtoista, eikä esimerkiksi pakottamisen tai jonkin muun väärän teon tulosta.⁷⁰

Kulttuurinen omiminen voi siis olla Youngin mukaan väärin, jos se aiheuttaa vakavan loukkauksen eikä ole muita perusteita pitää tekoa hyväksyttävänä. Youngin mukaan subjektia ei voi omistaa, mutta subjektin omiminen eli kuvauksen esittäminen on silti väärin, jos omittu ryhmä kärsii siitä ja

⁶⁸ Young 2008, 136-143.

⁶⁹ Young 2008, 143-145.

⁷⁰ Young 2008, 143-147.

aiheutuu vakava loukkaus. Sisältöä, kuten tarinoita tai lauluja, taas voi omistaa, mutta vain valmiita kulttuuriomaisuuksia, ei esimerkiksi juonia ja maalaustyylejä. Ne ovat kaikkien yhteisomistuksessa. Sisällön omiminen voi myös olla haitallinen ryhmälle esimerkiksi, jos jotakin laulua tahallaan vääristellään. Usein taiteilijoiden harjoittamasta sisällön omimisesta ei ole Youngin mukaan haittaa eikä se siis ole väärin. Objektin omiminen vahingoittaa kulttuuriryhmää, koska siinä on usein kyse varastamisesta. Täytyy kuitenkin erottaa toisistaan vapaaehtoinen käsitöiden myynti ja esineiden varastaminen ja vienti museoihin. Jos museoon viety esine on tarpeeksi merkittävä kulttuuriryhmälle, siihen kohdistuu Youngin mukaan palautusvaatimuksia. Kun otetaan huomioon vakavan loukkauksen vääryyden mahdollisesti ylittävät perusteet, sosiaalinen arvo, ilmaisun vapaus, aika ja paikka ja sietämisen määrä, päädytään Youngin mukaan usein siihen, että kulttuurinen omiminen ei ole väärin, koska jokin näistä kriteereistä täyttyy. Jos mikään peruste ei ole riittävä ylittämään vakavan loukkauksen vääryyttä, on kulttuurisen omimisen teko väärin, ja se olisi pitänyt jättää tekemättä.

4.3. Kritiikkiä Youngin käsityksille kulttuurisesta omimisesta ja sen vääryydestä

Esseessään ”Cultural appropriation without cultural essentialism?” Erich Hatala Matthes käsittelee kulttuurisen omimisen vahingollisuutta vähemmistöjen alistamisen ja hiljentämisen kautta, joita omiminen Matthesin mukaan aiheuttaa. Matthesin mukaan kulttuurinen omiminen on vain yksi niistä asioista yhteiskunnassa, jotka aiheuttavat alistamista ja hiljentämistä ja yleisemmin pitävät yllä sosiaalista epätasa-arvoa. Matthesin mukaan kulttuurisen omimisen aiheuttamat ongelmat eivät ole mitenkään erityisiä, joita mikään muu toiminta ei aiheuttaisi.⁷¹ Tämä tarkoittaa, että muutkin asiat voivat aiheuttaa samoja ongelmia, Matthesin mukaan siis vähemmistöjen alistamista ja hiljentämistä, kuin kulttuurinen omiminen. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi syrjintä

⁷¹ Matthes 2016.

työmarkkinoilla pelkän nimen perusteella tai näkemyksen sivuuttaminen keskustelussa sillä perusteella mihin etniseen ryhmään henkilö kuuluu.

Matthes käyttää esseessään James O. Youngin kulttuurisen omimisen luokittelua eli jakoa subjektin, sisällön ja objektin omimiseen. Matthes keskittyy esseessään subjektin omimiseen, jota hänkin kutsuu Youngin tavoin myös äänen omimiseksi. Matthes pitää subjektin omimisessa ongelmallisempina virheellisiä kuvauksia, joskin hänen mukaansa myös oikeat kuvaukset vähemmistöistä voivat aiheuttaa ongelmia. Matthesin mukaan kulttuurinen omiminen on usein ongelmallista moraalisesti, ja siihen liittyy usein omitun ryhmän, vähemmistön, alistamista tai hiljentämistä. Kulttuurista omimista pidetään yleisesti ongelmallisena vain silloin kun se kohdistuu huonommassa asemassa enemmistöön nähden olevaan vähemmistökulttuuriryhmään, ja tätä mieltä on myös Matthes. Young on sitä mieltä, että kulttuurinen omiminen on hyvin harvoissa ja spesifeissä tapauksissa väärin. Youngin mukaan moraalisesti väärissä tapauksissa on kyse haitallisista kuvauksista, assimilaatiosta tai vähemmistön taloudellisten mahdollisuuksien heikkenemisestä. Tällaisetkin tapaukset ovat kuitenkin moraalisesti väärin vain, jos ei ole jotakin painavampaa syytä, jotka ylittäisivät teon vääryyden, kuten ilmaisun vapaus tai omitun asian sosiaalinen arvo. Youngin mukaan suurin osa kulttuurisesta omimisesta on täysin hyväksyttävää. Lisäksi Youngin mukaan vain vakavaa loukkausta aiheuttava kulttuurinen omiminen voi olla väärin. Matthesin mukaan väärin voi olla sellainenkin omiminen, joka aiheuttaa vahinkoja tai loukkauksen, sen ei tarvitse aiheuttaa vakavaa loukkausta.⁷²

Matthesin mukaan Young on väärässä siinä, että kulttuurinen omiminen aiheuttaa vain harvoin vahinkoa, ja että useimmiten muut perusteet ylittävät teon vääryyden. Matthes väittää Youngin väärän käsityksen johtuvan siitä, että Young ei ole kiinnittänyt riittävästi huomiota niihin tapoihin, joilla kulttuurinen omiminen voi aiheuttaa vahinkoa. Young esittää esimerkiksi, että

⁷² Matthes 2016, 343, 347-348. Young 2008.

länneelokuvissa on esitetty haitallisia virheellisiä kuvauksia Amerikan alkuperäiskansoista, mutta hänen mukaansa ei voida tietää kuinka iso osa alkuperäisväestön syrjinnästä johtuu näistä kuvauksista. Matthes väittää, että Young kyllä tietää virheellisten kuvausten haitallisuuden, mutta ei tiedä miten ja kuinka paljon ne vahingoittavat. Matthesin mukaan virheellisinä kuvauksina tapahtuva kulttuurinen omiminen on vahingollista siksi, että se hiljentää jo valmiiksi alistettuja vähemmistöjä yleisön ennakkoluulojen ja tietämättömyyden vuoksi. Vähemmistöjen ei anneta itse kertoa itsestään julkisuudessa, vaan valtaväestö saa informaatiota vähemmistöistä vain omista tuotoksistaan, ja tämä informaatio on usein virheellistä. Young ei Matthesin mukaan tunnista tarpeeksi hyvin niitä tapoja, joilla kulttuurinen omiminen vahingoittaa alistettuja vähemmistöjä eikä hän kiinnitä riittävää huomiota valtasuhteisiin ja sosiaaliseen epätasa-arvoon omimisen taustalla.⁷³

Young ei pidä vahingollisia kuvauksia moraalisesti vääränä siksi, että ne ovat ulkopuolisten tekemää kulttuurista omimista, vaan sen vuoksi, että ne tuottavat vahinkoa. Youngin mukaan kuvaukset ovat yhtä väärin myös kulttuuriin kuuluvan jäsenen esittämänä. Matthes väittää kuitenkin, että kuvauksen lähteellä on väliä, kun mietitään onko kuvauksen esittäminen väärin kulttuurisen omimisen tekona. Kulttuurista omimista voivat harjoittaa vain kulttuurin ulkopuoliset, mutta myös kulttuuriin kuuluvat voivat esittää vahingollisia kuvauksia. Kun joku kulttuurin kuuluva esittää kuvauksen omasta kulttuuristaan, sellaisesta kulttuurista josta ei ole paljon kuvauksia, saattaa kyseeseen tulla uskottavuusvajeen aiheuttamat ongelmat. Uskottavuusvaje tarkoittaa, että ryhmästä ei ole esitetty paljon kuvauksia, ja ongelmallista siinä on se, että kulttuuriin kuuluva kuvauksen esittäjä saattaa olla pakotettu puhumaan koko ryhmän puolesta, vaikkei haluaisi. Kulttuurista kirjan kirjoittanut saatetaan esimerkiksi kutsua tv-ohjelmaan puhumaan siitä, mitä ryhmä on mieltä jostakin kysymyksestä. Tilanne on erityisen vaikea silloin, kun ryhmän jäsen haluaisi kritisoida

⁷³ Matthes 2016, 348-350.

ryhmää, mutta hän on ainoa julkisuudessa, joka puhuu ryhmästä, eikä halua leimata koko ryhmää. Tällöin kulttuurissa esiintyvistä ongelmista ei pystytä keskustelemaan avoimesti.⁷⁴

Matthes kirjoittaa myös liiasta uskottavuudesta. Liialla uskottavuudella Matthes tarkoittaa sitä, että valtaväestön jäsenet kirjoittavat paljon jostakin kulttuurista, ja kulttuuriin kuuluvien äänien on vaikea päästä esille. Valtaväestöön kuuluvalla on paljon uskottavuutta, eikä hän kärsi stereotyyppioista, kuten vähemmistön edustaja. Uskottavuuden turvin valtaväestöön kuuluva pystyy esittämään vahingollisia kuvauksia vähemmistöstä. Vaikka valtaväestöön kuuluva ei esittäisikään virheellisiä kuvauksia, paikkaansa pitävienkin kuvausten esittäminen voi vahingoittaa vähemmistöä viemällä vähemmistöltä pois äänen ja asiantuntemuksen omasta kulttuuristaan. Vähemmistön hiljentäminen ja puolesta puhuminen voi siis olla seurausta liiasta uskottavuudesta, joka koskee nimenomaan valtaväestöä. Tällöin on kyse haitallisesta kulttuurisesta omimisesta, joka ilmenee vahingollisina kuvauksina ja vähemmistöön kuuluvien äänen omimisena. Tästä aiheutuu laajemmin vähemmistöjen alistamista ja hiljentämistä.⁷⁵

Matthesin mukaan siis vähemmistöön kohdistuu vahinkoja sekä vähemmistöjen uskottavuusvajeen että valtaväestön liian uskottavuuden vuoksi. Matthes kirjoittaa, että häntä voitaisiin vastustaa väittämällä, että molemmat näistä eivät voi vahingoittaa samaan aikaan. Matthesin mukaan näin ei kuitenkaan ole, koska valtaväestön liika uskottavuus vähemmistön suhteen, ei ehkäise sitä vahinkoa, joka syntyy uskottavuusvajeesta, siitä että vähemmistön edustajat eivät kuvaa ryhmää riittävästi. Valtaväestön liika uskottavuus aiheuttaa vahingollista kulttuurista omimista, vähemmistön uskottavuusvaje taas ei. Vähemmistön jäsenen esittämä vahingollinen kuvaus omasta ryhmästään on kuitenkin samalla tavoin vahingollista kuin valtaväestön edustajan harjoittama kulttuurinen omiminen, joka ilmenee liian uskottavuuden kautta vahingollisina kuvauksena. Kulttuurinen omiminen voi olla vain kulttuuriin kuulumattoman tekemää, mutta vahingot

⁷⁴ Matthes 2016, 352-353.

⁷⁵ Matthes 2016, 351-352.

vähemmistöjen omasta ryhmästään esittämistä kuvauksista ovat samankaltaisia. Molemmat liittyvät vähemmistön alistamiseen ja valtasuhteisiin, liian uskottavuuden tapauksissa valtaväestö vie vähemmistöjen äänen ja uskottavuuden, ja uskottavuusvajeesa valtaväestö pakottaa vähemmistön jäsenen puhumaan ryhmänsä edustajana tahtomattaan.⁷⁶

5. Lopuksi

Kulttuurinen omiminen on laajemmin tasa-arvo-kysymys eikä vain yksittäinen, erillinen ongelma. Valtasuhteet vahvistuvat ja vähemmistöryhmien valmiiksi alisteinen asema vahvistuu, kun näiltä ryhmiltä omitaan kulttuurituotteita. Young ei tunnu Matthesin mukaan tunnistavan niitä tapoja, joilla kulttuurinen omiminen on vähemmistöille vahingoittavaa eikä ota huomioon valtasuhteita ja sosiaalista epätasa-arvoa omimisen taustalla. Olen samaa mieltä Matthesin kanssa. Young tuntuu näkevän kulttuurisen omimisen erillisenä kysymyksenä yhteiskunnan epätasa-arvosta. Hänelle ei myöskään ole selvää, miten usein kulttuurinen omiminen vahingoittaa vähemmistöjä ja on väärin. Youngille monet vahingoittavat omimisen tavat eivät ole väärin. Vain vakavan loukkauksen aiheuttamat omimiset voivat olla Youngin mukaan väärin. Näistäkään suurin osa ei ole väärin, sillä usein pystytään osoittamaan jokin omimisen vääryyden ylittävä tekijä. Young nostaa esimerkiksi sosiaalisen arvon ja taiteilijan vapauden omimisen vääryyden yläpuolelle.

Mielestäni kuitenkin vähemmistöä loukkaavaa omimista ei useimmissa tapauksissa voi hyväksyä ja sitä on pidettävä moraalisesti vääränä. Moraalisesti väärä omiminen on sellaista, joka vahingoittaa kulttuuria tarpeeksi. Tietenkään ei ole yksiselitteistä, milloin omiminen vahingoittaa vähemmistökulttuuria tarpeeksi. Pitää miettiä miten laajasti omimisen on vahingoitettava kulttuuria ollakseen väärin. Riittääkö, että omiminen on loukkaavaa joillekin kulttuurin yksilöille vai täytyykö loukkaavuuden olla laajempaa? Ei ole helppoa vastata tähän, mutta mielestäni Young ei ota tämän

⁷⁶ Matthes 2016, 354.

kaltaisia kysymyksiä riittävästi huomioon. Hän kyllä puhuu omimisen sietämisen määrästä, mutta kirjoittaa sen olevan helposti ratkaistavissa milloin ryhmä sietää omimista riittävästi, jotta se voidaan hyväksyä. Youngin mukaan tarvitsee vain tarkastella tarpeeksi tarkasti, jotta tämä voidaan selvittää. Young ei myöskään perustele, miksi vain vakavan loukkauksen aiheuttava omiminen voi olla väärin. Hän vain toteaa asian olevan näin. Mielestäni Youngin pitäisi perustella miksi näin on, voidakseen uskottavasti väittää näin.

Young tuntuu myös yliarvioivan yleisön kykyä arvioida mikä on autenttista ja mikä ei. Ei ole takuita, että yleisö tunnistaisi pelkästään katsomalla teosta onko se vähemmistön edustajan tekemä vai ei. Esimerkiksi saamelaiskäsityöltä näyttävä työ voi olla valtaväestön edustajan tekemä, ja yleisö ei automaattisesti tunnista, että työ ei ole autenttinen, varsinkaan jos heillä ei ole tietoa asiasta. Jos yleisö ei tunnista onko käsityö aito vai ei, he saattavat erehtyä luulemaan, että saamelaiskäsityöt ovat huonolaatuisia valtaväestön huonon kopion perusteella. Tämä taas on haitaksi saamelaisille, kun virheellinen käsitys leviää.

Young yliarvioi myös yleisön kyvyn tunnistaa epäonnistunut omiminen. Youngin mukaan haitallinen, epäonnistunut omiminen tunnistetaan automaattisesti, eikä se saa yleisöä. Tämä kuitenkin asettaa liian ison vastuun yleisölle. Se, että epäonnistuneet omimiset voidaan tunnistaa epäonnistuneeksi, ei tarkoita että ne tunnistetaan. Taitelijoiden ja muiden omijoiden pitäisi ottaa vastuu tekemästään epäonnistuneesta, vähemmistöjä vahingoittavasta omimisesta. Taiteilijat eivät voi piiloutua taiteilijan vapauden taakse. Youngkin myöntää, että sellainen taiteilija, joka ei ole ottanut selvää esimerkiksi vähemmistön alisteisesta asemasta toimii väärin harjoittaessaan kulttuurista omimista. Vasta asioista selvää ottanut taiteilija voi Youngin mukaan harjoittaa moraalisesti hyväksyttävää kulttuurista omimista taiteilijan vapauden turvin. Taiteilijan vapauden suojissa ei kuitenkaan voi mielestäni tehdä aivan mitä tahansa, en usko että taitelijan on pakko harjoittaa kulttuurista omimista, hän voisi toteuttaa itseään myös harjoittamatta vahingollista kulttuurista omimista.

Youngilla on yleisesti liian hyväksyvä käsitys kulttuurisesta omimisesta. Young vähättelee vähemmistöille koituvia vahinkoja. Hänen mukaansa hyvin harva omimisen muoto vahingoittaa koko kulttuuria, yleisesti omiminen vahingoittaa vain kulttuurin jäseniä. Youngin mukaan pahin uhka vähemmistökulttuurille on sulautuminen valtakulttuuriin ja sen seurauksena häviäminen. Young ei kuitenkaan usko, että taiteilijoiden harjoittama omiminen voisi vaikuttaa näin, ja vaikka se vaikuttaisikin, ei taitelijoilla ole vastuuta kulttuurin katoamisesta. Ketään ei ole kuitenkaan pakotettu omimaan kulttuuria, vaan se on vapaaehtoinen valinta, jonka seurauksista on otettava vastuu.

Lähteet

Feinberg, Joel (1985b), *The Moral Limits of the Criminal Law*, vol. 2, *Offense to Others*. New York and Oxford, Oxford University Press.

Guttorm, Susanna, West, Helga (2016), ”Hiljainen mielenosoitus Kiasmassa lauantaina – ”Halusimme muistuttaa miten Grind-video loukkaa”, <https://yle.fi/uutiset/3-9160288>, luettu 9.7.19.

Hannus, Tanja (2017), ”Romanivitsit satuttavat lapsia: ”Äärimmäisen harmillisia ja vahingoittavia”, <https://yle.fi/uutiset/3-9436312>, luettu 17.6.2019.

Hautamäki, Terhi (2018), ”Poliisi tekee Suomessa etnistä profilointia, vaikkei saisi”, <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/talous-yhteiskunta/poliisi-tekee-suomessa-etnista-profilointia-vaikkei-saisi>, luettu 17.6.2019.

Hurka, Thomas (1994), ”Should Whites Write About Minorities?”, *Principles: Short Essays on Ethics*. Toronto, Harcourt Brace.

Junttila, Kirsi (2006), ”Naiset ja köyhyys”, <https://www.maaailma.net/uutiset/naiset-ja-koyhyys>, luettu 16.7.19.

Matthes, Erich Hatala (2016), ”Cultural appropriation without cultural essentialism”, *Social Theory and Practice*, Vol. 42, No. 2, 343-366.

Melamies, Elina (2018), ”Saamelaisuuden esittäminen on yhä ongelmallista — palkittu esikoisohjaaja Marja Helander kertoo miksi väänteledi tuolissaan jyvaskyläläiskuoron ”joikatessa”, <https://www.lapinkansa.fi/lappi/saamelaisuuden-esittaminen-on-yha-ongelmallista-palkittu-esikoisohjaaja-marja-helander-kertoo-miksi-vaanteledi-tuolissaan-jyvaskylalaisykuoron-joikatessa-201019848/>, luettu 9.7.19.

Puoskari, Bikka (2015), ”Tanja Poutiaisen pukuvalintaa kritisoidaan voimakkaasti”, <https://yle.fi/uutiset/3-7140720>, luettu 9.7.19.

Roos, Jonni (2016), ”Kun Kiasma kompastui saamenpukuun”, <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/09/30/kun-kiasma-kompastui-saamenpukuun>, luettu 9.7.19.

Rudinow, Joel (1994), ”Race, Ethnicity, Expressive Authenticity: Can White People Sing the Blues?”, *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, Vol. 52, No. 1, The Philosophy of Music, Wiley, <https://www.jstor.org/stable/431591>, 127-137.

Sallamo-Lavi, Anuirmeli (2013), ”Päivi Alasalmi – Joenjoen laulu”, <https://www.ksml.fi/kulttuuri/P%C3%A4ivi-Alasalmi-%E2%80%93-Joenjoen-laulu/214957>, luettu 17.6.2019.

”Siipirikon kuiskaus”, <https://www.gummerus.fi/fi/kirja/9789512407040/siipirikon-kuiskaus/>,
luettu 5.9.19.

Toiviainen, Sakari, ”Valkoinen peura (1952)”, <https://kavi.fi/fi/elokuva/107867-valkoinen-peura>,
luettu 17.6.2019.

“Victoria's Secret is being accused of cultural appropriation yet again” (2017),
<https://www.harpersbazaar.com/uk/fashion/fashion-news/a13880726/victorias-secret-cultural-appropriation-native-american/>, luettu 9.7.19.

Wesslin, Sara (2017), ”Kielensä kadottaneet lapset – näin saamen kieli pestiin pois”,
<https://yle.fi/uutiset/3-9579558>, luettu 18.6.19.

Young, James O. (2008), *Cultural appropriation and the arts*, Blackwell Publishing.